

СЪДЪРЖАНИЕ

ПОДГОТОВКА, ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ЕВРОПА	3
ПОДГОТОВКА И ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ЕВРОПА	3
ПОДГОТОВКА, ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В АВСТРИЯ	17
ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В БЕЛГИЯ (ФРЕНСКА ОБЩНОСТ)	20
ПОДГОТОВКА, ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ГЕРМАНИЯ	22
ПОДГОТОВКА И ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ШВЕЙЦАРИЯ	27
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	30
ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В НЯКОИ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ И ЗНАЧЕНИЕТО ИМ ЗА КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ	30
РЕЗУЛТАТИ И ИЗВОДИ НА РАБОТНАТА ГРУПА ЗА УЧИЛИЩНАТА ПОЛИТИКА КЪМ ГД ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И КУЛТУРА НА ЕК	45
КОД НА СТРАНИТЕ	49

Бюлетинът INFOсвят
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници.

Редакционен съвет:
Ваня Грашкина, Валентина Славчева,
Величка Лозанова

Адрес:
1125 София
бул. „Д-р Г. М. Димитров” № 52А
тел.: 02 / 817 38 55; 817 38 38
e-mail: requests@nacid.bg

Отговорен редактор:
Величка Лозанова

Редактор:
Лозмари Дърмонова

Оформление и предпечат:
д-р Йордан Илиев

ISSN: 1314-8958

ПОДГОТОВКА, ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ЕВРОПА

ПОДГОТОВКА И ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ЕВРОПА

През 2013 г. европейската образователна мрежа Eurydice публикува доклад на тема „Key Data on Teachers and School Leaders in Europe 2013 Edition“, в който е направен сравнителен анализ на системите за първоначална подготовка и продължаваща квалификация на педагогическите кадри в 32-те държави членки на Eurydice.

Образованието за придобиване на квалификация, необходима за упражняване на учителската професия, обикновено включва два компонента – общ и професионален. Общият компонент се отнася до общите образователни програми и усвояване на предметите, които кандидатите ще преподават, когато придобият квалификация. Професионалната част осигурява на бъдещите учители както теоретични, така и практически умения, необходими за преподаване и заемане на педагогическа длъжност в училище.

Първоначална подготовка на педагогическите кадри

В зависимост от начина на комбиниране на двата компонента съществуват два основни модела за първоначална подготовка на учителите (ППУ). Професионалният компонент може да се осигурява едновременно и по едно и също време с общия компонент (**съвместен модел**) или след него (**последователен модел**). Това означава, че в съвместния

модел студентите участват в специфично образование за учители от самото начало на тяхната програма за висше образование, докато в последователния модел – това се случва след или към края на тяхното обучение за придобиване на образователно-квалификационна степен (ОКС).

Първоначалната подготовка, съответстваща на съвместния модел изисква придобити квалификации и сертификат за завършен втори етап на средното образование, както и (в някои случаи) удостоверение за висше и/или педагогическо образование. В последователния модел професионалното обучение на студентите, които записват висше образование в определена област, се организира в отделна фаза.

В почти всички европейски страни учителите в предучилищното и началното образование се подготвят по съвместния модел.

За учители в първия етап на средното общо образование подготовката е смесена. Съвместният модел е единствена възможност в Белгия, Дания, Германия, Словакия, Исландия и Турция. Последователният модел е единствена възможност в осем страни (Естония, Испания, Франция, Италия, Кипър, Люксембург, Унгария и Португалия). В повечето от останалите страни се прилагат и двата модела.

Изисквания за минимална ОКС

- в предучилищното и началното образование**

В повечето страни минималната ОКС, която се изисква за учители в предучилищното и начално образование, е „бакалавър“ с продължителност на обучението 3-4 години. Има и страни, в които бъдещите учители трябва да са придобили магистърска степен.

В Чехия, Германия, Малта, Австрия и Словакия обаче най-често срещаните квалификации за предучилищното образование са вторият етап на средното или след средното (неуниверситетско) образование (ISCED 3 и 4) и тези програми продължават между две и пет години.

Само във Франция, Италия, Португалия и Исландия за бъдещите учители в

предучилищното образование се изисква магистърска степен. Във Финландия съществува квалификация магистър-преподавател, но по-често се прилага изискване за ОКС „бакалавър“.

В повечето страни минималното изискване за професионална подготовка на учителите в предучилищното образование е поне 25% от цялата програма за обучение, а за учителите в начално образование – 30%.

Няма връзка между нивото на програмата и дела на професионално обучение в нея. Следователно не е задължително ОКС „бакалавър“ да предлага повече професионално обучение, отколкото ОКС „магистър“ или обратното.

- в средното образование**

В повече от половината страни, ППУ

Изискване за минимална квалификация и продължителност на ППУ в Европа за предучилищно (ISCED 0) и за начално (ISCED 1) образование

за първия етап на средното образование продължава 4 години за степен „бакалавър“, като се изисква над 20% практика. В 16 държави обучението за „магистър“ продължава 5 години.

За учители във втория етап на средното образование в повечето страни се изисква магистърска степен, а професионалната подготовка заема около 20% от програмата. Има страни, в които тя надхвърля 30%, и такива – с под 10%, но те са изключения.

В някои страни делът на професионалното обучение е еднакъв, независимо от нивото на образование, на което бъдещите учители ще преподават. Такъв е случаят във Великобритания и Турция.

Изисквания за педагогическа подготовка (стаж)

Във всички страни практическата подготовка (стаж) в реална работна среда е задължителна част от програмите за ППУ. Тя се провежда без възнаграждение в училищата и обикновено продължава няколко седмици, като може да се организира в различни стадии на програмата. Тя трябва да се ръководи от ментор (обикновено учител от училището) и да се оценява периодично от обучителите в институциите за ППУ.

В отделните страни препоръчаната минимална продължителност на стажа варира значително – от 20 часа в

Изискване за минимална квалификация и продължителност на ППУ в Европа за първия (ISCED 2) и за втория (ISCED 3) етап на средното образование

Хърватия, до 1065 часа във Великобритания.

В около една трета от страните продължителността на стажа е еднаква за всички видове учители, независимо от образователното ниво, в което преподават. В страните, в които има разлика, стажът е по-продължителен в програмите за ППУ, предназначени за по-ниските образователни нива на

преподаване. (Само в Унгария и Румъния стажът е малко по-продължителен за учителите в средното образование в сравнение с тези в началното).

В нормативната уредба на осем държави няма държавни изисквания за минимална продължителност на стажа; тя се определя от самите образователни институции.

Изискване за минимална продължителност на стажа в часове през учебната 2011 – 2012 година

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT
ISCED 0	480	●	●	150	290	297	:	390	:	●	950	●	600	750	480	800	900	320	840
ISCED 1	480	●	●	150	124	297	144	390	:	●	950	●	600	700	720	800	828	320	224
ISCED 2	480	▲	●	150	124	297	144	390	:	●	250	●	475	67	720	800	432	600	224
ISCED 3	90	▲	●	150	124	297	144	390	:	●	250	●	475	67	720	800	432	600	224

	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK-SCT	HR	IS	TR	LI	NO
ISCED 0	●	500	112.5	●	78	450	110	●	●	1065	405	20	●	140	▲	700
ISCED 1	●	120	112.5	●	78	450	110	●	●	1065	405	20	●	140	▲	700
ISCED 2	●	120	112.5	●	78	450	110	●	●	1065	405	20	●	140	▲	420
ISCED 3	●	●	112.5	●	120	450	110	●	●	1065	405	20	●	140	▲	420

● Институционална автономия

▲ Учителите се обучават в чужбина

Източник: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Подготовка за образователни изследвания

Усвоените знания и умения за образователни изследвания се определят като важен аспект от подготовката на учителите и трябва да им помогнат да включат в преподавателската си работа и резултати от научни изследвания (ЕК, 2007 г.).

В повечето страни програмите за първоначална подготовка на учители трябва да развиват знания и умения, свързани с образователните изследвания на учениците. Тези изисквания или препоръки се отнасят до програмите за бакалавърска и магистърска степен.

В дванадесет страни се препоръчва ангажиране в практическо образователно-изследователска работа по време на следването. В Белгия (Френска общност), България, Испания, Унгария, Португалия и Исландия изискванията покриват целите за придобиване на изследователски умения. В повечето страни компетенциите, които трябва да се усвояват до края на първоначалната подготовка на учителите, съдържат ясни препратки към образователно-изследователските умения. В девет страни няма никакви насоки за доставчиците на програми за ППУ, свързани със знанията и практиката на педагогическите изследвания за бъдещи учители. На

практика обаче доставчиците могат да включват такива елементи в своите програми.

Като цяло не се забелязва в магистърските програми да има по-голям акцент върху образователните изследвания в сравнение с програмите за бакалавърска степен.

Алтернативи за придобиване на педагогическа квалификация

Само в пет страни, успоредно с традиционните модели на обучение, се предлагат алтернативи за придобиване на педагогическа квалификация. Те се характеризират с голяма гъвкавост, кратка продължителност и в по-голяма степен подготовката е практически ориентирана. Въвеждат се, когато квалифицираните учители не достигат и е налице спешна необходимост от кадри. Алтернативните пътеки за обучение служат също за привличане към учителската професия на завършилите в други области.

Холандия и Великобритания (Англия) имат сравнително дълга традиция за предоставяне на алтернативни пътеки за придобиване на учителската професия.

В Швеция лица с професионален опит извън преподаването могат да навлизат в учителската професия, следвайки програма за допълнително обучение на учителите, която води до степен по определен предмет. Специална допълнителна образователна програма позволява на хората с чуждестранна учителска квалификация да се назначават в шведската училищна система.

В Латвия лица, които са получили висше образование в област, преподавана като учебен предмет, могат да придобият учителска правоспособност, ако завършат кратка програма (1-1,5 години) в рамките на период от две години, след като са за-

почнали работа. Тази програма може да бъде съкратена до 72 часа, когато учебният предмет е с малък брой часове седмично.

Съществуват и други практики за предоставяне на алтернативни пътеки за придобиване на квалификация за учител.

Рамка на компетентностите на педагогическите кадри

Рамката на компетентностите на педагогическите кадри обикновено се съдържа в нормативната уредба и описва уменията и компетентностите, които учителят трябва да притежава. Такива рамки съществуват в по-голямата част от страните, но техният формат, стойност и признаване се различават съществено.

Обикновено в нормативната уредба са описани желаните компетенции, включвайки предметните области и педагогическите познания, уменията за оценяване, способностите за работа в екип, социалните и междуличностни умения, осведомеността по въпросите на многообразието, изследователските умения, както и организационните и лидерски умения. Те могат да бъдат групирани в различни тематични направления в зависимост от нивото на детайлизирането им в рамките.

Рамките на компетентностите могат да са много широки, състоящи се общи описания (Белгия – Френска общност, Дания, Германия, Франция, Литва, Италия, Словения) или по-подробни (Испания, Ирландия и Великобритания).

В по-голямата част от страните в изискванията за ППУ се включва списък на компетентностите, които учителите трябва да придобият. В Норвегия нормативната уредба за обучение на учители е базирана на Европейската квалифика-

ционна рамка и определя какво те трябва да знаят, разбират и да могат да правят като резултати от обучението. В Белгия (Фламандска общност) съществуват два нормативни документа с подробно описание на основните умения, необходими за новоназначени учители и един за опитни учители. В Ирландия освен насоките за доставчиците на ППУ има и кодекс за професионално поведение на учителите.

За разлика от тези страни, в Естония, Латвия, Холандия, Великобритания и Румъния рамките на компетентностите са изготвени като професионални стандарти за учители. В Румъния има различни стандарти за всяка учителска позиция.

В няколко страни рамките на компетентностите са въведени едва наскоро (Полша и Норвегия) или са наскоро ревирирани (Гърция, Ирландия, Холандия, Швеция, Великобритания и Турция).

Холандия и Великобритания имат сравнително дълга традиция относно

стандартите за учителската професия.

В Холандия Законът за педагогическите професии от 2006 г. регламентира стандартите за компетентност на учителите и на всички останали в сферата на образованието. Хората, които искат да работят като учители, се нуждаят от сертификат, издаден от институция за висше професионално образование или университет, за да докажат, че отговарят на нормите за компетентност, определени по силата на закона. Законът също така дава възможност на училищата да формират политика за поддържане на уменията на своите служители. Инспекторатът следи за спазването на неговите разпоредби. Всеки училищен съвет е длъжен да предприеме мерки, за да се гарантира, че служителите, за които стандартите за компетентност се прилагат, могат да поддържат своите умения.

Органът за образователно сътрудничество (Onderwijscoöperatie) в подкрепа на Министерството на образованието, културата и науката създава през 2012 г. национален регистър на учителите.

Наличие на някаква форма на рамка на компетентностите на учителите през учебната 2011 – 2012 година

Учителите могат доброволно да се регистрират и регистрацията е валидна за срок от четири години. Целта е чрез воденето на професионалния регистър да се подобри качеството на учителите, което ги насърчава да поддържат своите умения и да подобряват компетенциите си. В допълнение, той също така е знак за професионален статут на учителя. По този начин регистърът преследва две цели: регистрираните учители могат да докажат, че са квалифицирани и подготвени и системно поддържат своите компетенции. До 2014 г. трябва да бъдат регистрирани 40% от учителите в началното, средното и средното професионално образование. От 2018 г. това се отнася за всички учители.

Във Великобритания (Англия) диференцирани стандарти за всеки етап от кариерното развитие на учителите съществуват от 2007 г. и наскоро са реформирани. Новите стандарти, които влизат в сила през септември 2012, заменят предишните стандарти, необходими за

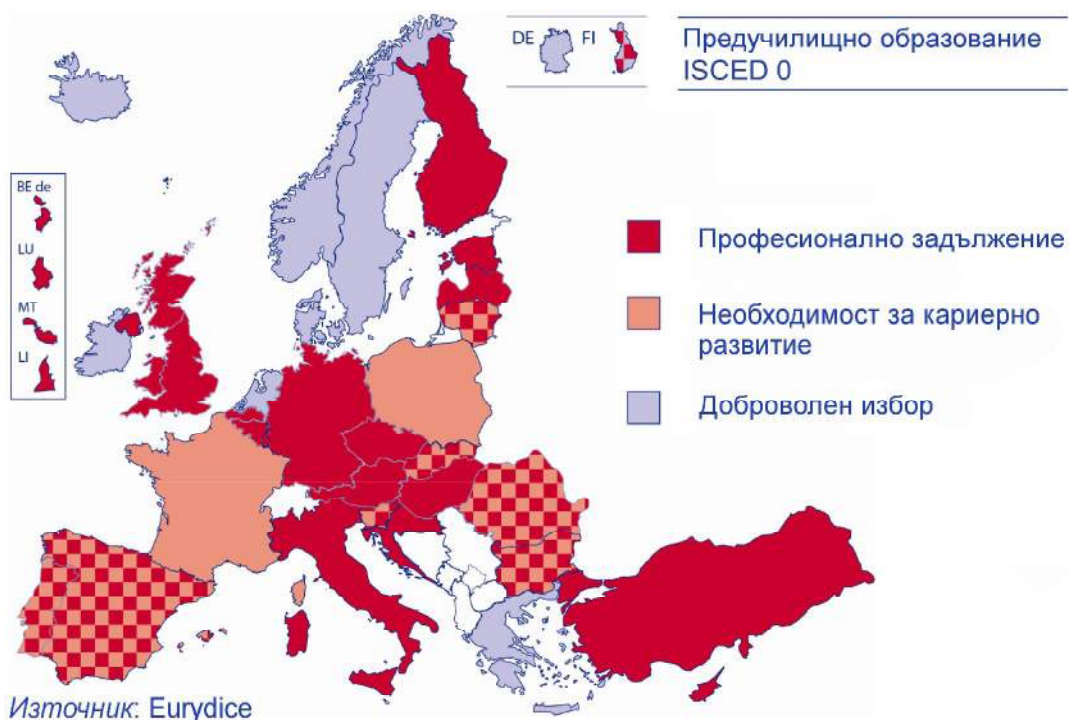
постигане на статут на квалифициран учител (QTS). Те включват стандартите за поведение и ръководство и заменят предишния кодекс за поведение и практика на регистрирани учители.

Продължаваща квалификация на педагогическите кадри

Продължаващата квалификация (ПК) на педагогическите кадри придобива голямо значение през последните години. В 28 образователни системи то е професионално задължение, което в повечето случаи е включено в нормативната уредба, а в някои страни е част от индивидуалните или колективните трудови договори на учителите. Важно е да се отбележи, че специфични задължителни форми на ПК, свързани с реформи в образователната система, организирани от съответните органи на управление, съществуват и в страните, където ПК не е професионално задължение на учителите.

В проучването към продължаващата квалификация на учителите се отнасят

Състояние на ПК на педагогическите кадри в предучилищното, началното и средното образование през учебната 2011 – 2012 година

всички форми на формално и неформално обучение, които включват предметно ориентирана и педагогическа подготовка и в определени случаи могат да доведат до придобиване на ОКС или допълнителна квалификация. Професионалното задължение означава задача, посочена като такава в действащи наредби, договори, закони или други нормативни актове, уреждащи учителската професия.

В шест страни (Люксембург, Унгария, Малта, Португалия, Румъния и Финландия) са определени точно минималният брой часове, които всеки учител се очаква да посети в курсове за ПК. В някои страни се изисква определен минимален размер на участие в ПК, който е необходим за оставане в професията. В други страни като Холандия, Словения и Великобритания (Шотландия) се изискват минимален брой часове ПК за признаване на учителските права.

Няколко страни, в които ПК се счита за професионално задължение, продължа-

ват да поощряват участието на учителите в ПК, което се изисква при кандидатстване за по-висока длъжност. В България, Испания, Литва, Португалия, Румъния, Словения и Словакия ПК е задължение и предпоставка за кариерно израстване и увеличаване на заплатата.

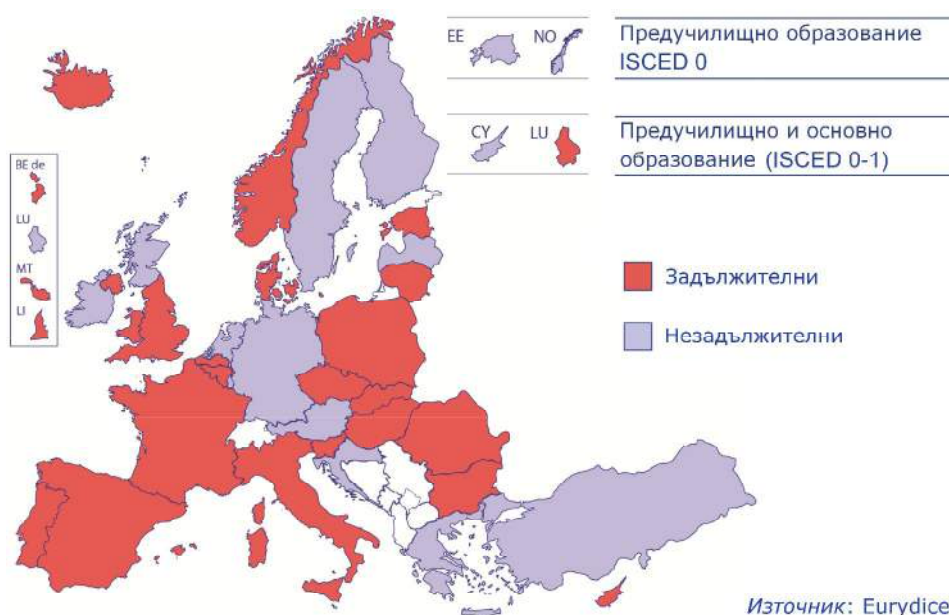
В нормативната уредба на Дания, Ирландия, Гърция, Франция, Холандия, Полша, Швеция, Исландия и Норвегия ангажиментът на учителите в ПК не се определя като професионално задължение, въпреки че във Франция и Полша то е обвързано с кариерното развитие на учителите.

Във всички останали образователни системи, въпреки отсъствието на изрични регламенти за ПК, то се явява съществено предимство и има позитивно влияние върху развитието на учителите.

Училищни планове за продължаваща квалификация

В много европейски държави съ-

Статут на плановете за ПК на училищно ниво за педагогически кадри в предучилищното, началното и средното образование (ISCED 0, 1, 2 и 3), 2011 – 2012 година

ществува изискване към училищата да разполагат с план за ПК. Неговата разработка обикновено е задължение на училищното ръководство, но в някои случаи е отговорност на целия педагогически персонал. В Италия планът за ПК се утвърждава от педагогическия съвет на съответното училище.

Някои държави са въвели специфични изисквания относно планирането на ПК в различните нива на образованието. В Естония и Норвегия не е необходимо разработването на планове за ПК на педагогическите кадри в ISCED 0, докато в Кипър такива планове са необходими за ISCED 0 и ISCED 1. В Люксембург планове за ПК са задължителни за учителите в ISCED 0 и ISCED 1, но пожелателни за ISCED 2 и ISCED 3.

В Испания образователните власти на териториално ниво са отговорни за политиката относно планирането на ПК. Някои от тях изрично изискват планове за ПК, докато други – само препоръчват.

Обичайна практика е плановете за ПК да се включват в годишния работен план на училищата, но в някои образователни системи те имат отделен статут, като понякога обхващат и по-дълъг времеви период. В Унгария училищата подготвят 5-годишни, а в Португалия – 2-годишни

планове за обучение.

Планове за продължаваща квалификация на отделни учители

В повечето европейски образователни системи плановете за ПК на отделни учители се подготвят на училищно ниво и често са задължителни. В много държави или региони по-висшестоящи органи определят приоритетните теми или области, а в някои държави – дори необходимата за учителите допълнителна подготовка, за да придобият квалификация за ново работно място, например в по-горен клас. В Гърция и Хърватия планирането на ПК се провежда изцяло от по-висшестоящите органи.

В някои страни има изискване учителите сами да подготвят свой индивидуален план за ПК. Понякога тази дейност е свързана с процедурата по атестация, но в някои държави представлява отделен процес. В Холандия учителите отговарят за разработката на своя план за ПК, като във Великобритания (Шотландия) планът се съгласува с директора и присъства в досието на учителя.

Дори когато индивидуалните планове за ПК не са задължителни, самите учители ги разработват с оглед управление на кариерното си развитие и евентуално

Нива, на които се взимат решения относно обучителните планове за ПК на педагогическите кадри в предучилищното, началното и средното образование (ISCED 0, 1, 2 и 3), 2011 – 2012 година

Източник: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

кандидатстване за финансиране.

Само в две държави (Норвегия и Турция) местните власти участват директно в определяне на плановете за ПК на учителите. В Португалия това се осъществява на регионално ниво.

Дори планирането на ПК да се извършва от училищното ръководство, то рядко се осъществява самостоятелно. Често инспектори отправят препоръки до училищното ръководство относно необходимостта учителите да повишат своите знания и умения.

Само Германия, Ирландия, Латвия, Австрия, Финландия и Швеция не изискват план за обучение на нито едно ниво. В такива случаи е възможно неформалното му изискване. В Латвия нормативната рамка постановява педагогическите кадри да планират своята ПК в сътрудничество с училищното ръководство.

Кариерно развитие и продължаваща квалификация

Кариерното развитие се определя като главен стимул за ПК на учителите. Предлагат се различни инициативи за насърчаване на учителите да надградят своите знания и умения.

Основният стимул за участие на учителите в ПК е ролята ѝ за напредък в кариерата. В 18 европейски образователни системи ПК е тясно свързана с или е предпоставка за назначаването на по-висока позиция. Освен това, в девет образователни системи учителите не могат да напредват в кариерата без посещаване на определени дейности за ПК. Във всички случаи ПК има важно значение при оценяване на учителите.

В някои държави дори е уточнено какъв тип или колко часове за ПК са необхо-

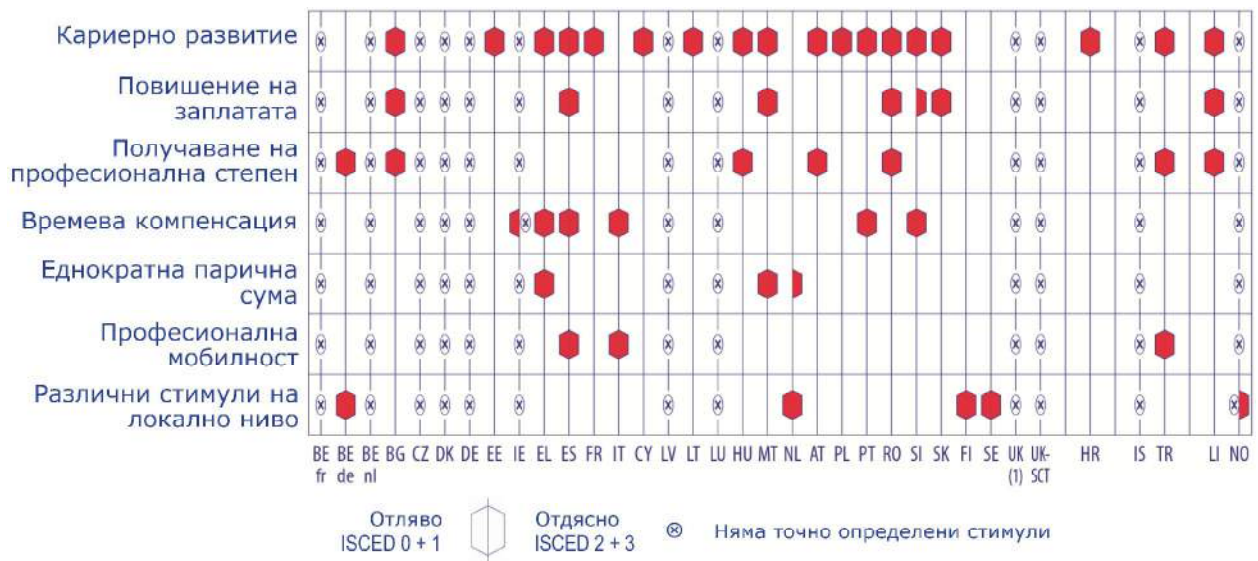
дими за израстване в кариерата. В Португалия са заложили 50 часа, докато в Словения има точкова система, свързана с професионалните степени за всички акредитирани програми за ПК.

Седем образователни системи предлагат парични стимули на учителите за включването им в ПК. Те се изразяват в нарастване на възнаграждението и/или добавки за притежавана професионална степен. В Испания добавки се изплащат на всеки пет или шест години на учители, посетили определен минимален брой часове за ПК, организирани от оторизирани центрове. Учителите получават до пет добавки към заплатата през професионалната си кариера. В Словения гимназиалните учители, които преподават три предмета след завършване на програма за допълнително обучение, получават добавка.

Седем образователни системи разглеждат определени типове или минимален брой часове за ПК като необходими за получаване на определена професионална степен. Унгария изисква всички учители да посещават по 120 часа ПК на всеки седем години, за да останат в професията. Румъния настоява всеки учител да събира най-малко 90 професионални кредита на всеки пет години. Понякога курсове за ПК се изискват от някои учители при промяна в нормативната уредба, както в Швеция.

Шест държави предоставят на учителите свободно време или платен отпуск за ПК. В Ирландия участието в курсове става през лятната ваканция. В Гърция учителите кандидатстват за платен отпуск, ако желаят да получат магистърска или докторска степен. В Испания могат да заявят платен отпуск за обучение. Ако ПК е свързана с иновации в образованието и научна дейност, учителите в Испания ползват платен отпуск за обучение. В Италия учителите разполагат със 150 часа за

Стимули за насърчаване ПК на учителите в предучилищното, началното и общото средно образование (ISCED 0, 1, 2 и 3), 2011 – 2012 година

Източник: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

получаване на сертификати и пет дни свободни от работа за други видове ПК. В Португалия времето за обучение възлиза на до пет, ако са последователни, или до осем непоследователни работни дни на учебна година.

Някои държави отпускат за ПК на учителите определена сума. Гърция предлага еднократна парична сума на учители за ПК, Малта – за участие в три годишни сесии по ПК след работа и за получаване на ОКС. В Холандия гимназиалните учители получават най-малко 500 евро за обучение годишно.

Въпреки разнообразието от инициативи в Европа, свързани с насърчаване на ПК на учителите, повечето образователни системи обикновено предлагат само един тип. Само осем образователни системи предлагат повече от два типа стимули. Други държави пък не предлагат изрично нито един тип стимули.

Финансово подпомагане за продължаваща квалификация

Всички образователни системи предоставят финансова подкрепа за ПК на учителите. Отпуска се по определени критерии, но обикновено е достатъчно одобрението на училищното ръководство. Различават се три вида финансова подкрепа, в зависимост от разпределението на средствата до осигуряващата ПК страна, училищата или отделните учители.

Предоставянето на безплатни курсове се практикува в повечето държави като средство за преодоляване на финансовите пречки пред участието в ПК. Почти всички образователни системи покриват разходите на доставчиците на обучение, като по този начин учителите посещават курсове за ПК свободно, без всички дейности по ПК да са безплатни и да се предоставят автоматично (за всички учители). Между държавите има разлики във видовете курсове, осигурявани по този начин. Обикновено образователните власти заплащат курсове, които са задължителни за учителите или такива, които са по приоритетни теми, определени от по-

училищната субсидия. В Италия транспортните разходи се възстановяват за обученията, организирани от училищата или министерството. В Кипър това е валидно за курсовете на Кипърския педагогически институт. В Полша разходите за транспорт, настаняване и храна се покриват частично или напълно от училищното ръководство, което командирова учителите. В Румъния се възстановяват пътни разноски за дейности, предприети със съгласието на образователните власти.

При покриването на транспортни разходи обикновено се налагат географски ограничения. В Португалия такива се изплащат само ако разстоянието от училището до мястото за обучение е над установен праг.

Мерки за финансово подпомагане, насочени към отделните учители, се прилагат в 10 образователни системи. Учителите кандидатстват за държавно финансиране за покриване на такси за ПК, които не се предлагат от училищата, образователните власти или други обществени институции. В някои държави този вид подкрепа е достъпна за широк обхват от дейности по ПК, докато в други е ограничена до програми, водещи до по-висока квалификация. В Испания директно на учителите се предоставя финансова подкрепа за обучителни дейности, които не са безплатни; най-вече свързаните с чужди езици.

В Холандия има две мерки за пряко финансово подпомагане на ПК. През 2008 г. холандското правителство въвежда програма за учителите, желаещи да повишат своето професионално равнище и да специализират своите знания. Първоначално програмата е предназначена за кратки курсове, но от 2012 г. е насочена изцяло към придобиването на бакалавърска или магистърска степен. В допълнение учителите могат да кандидатстват за

докторантска стипендия, която им позволява да провеждат научноизследователска дейност в университет два дни седмично, за период от четири години, без това да се отразява на тяхната заплата.

В Словения учителите, следващи задочно, могат да кандидатстват за финансова подкрепа, за да покрият таксите си по „допълнителни програми“ (обучение на учители за преподаване на учебен предмет на по-високо ниво).

Във Великобритания (Англия) има схеми, насочени към редуциране на разходите за такси за ПК. В Уелс всички учители през втората и третата година на преподаване участват в програма за ранно професионално развитие. Средствата по нея могат да се използват за всички разумни разходи, свързани с ПК, като финансиране на заместващ учител или покриване на такси за курсове, конференции и семинари.

Качество на продължаващата квалификация

Поради огромното многообразие от програми и дейности за ПК осигуряването на качество се определя като комплексна задача. Предоставяните от институциите за висше образование ПК под формата на кратки курсове или пълни програми за придобиване на степен обикновено са обект на мониторинг и/или акредитация от съответните външни органи за осигуряване на качество на професионалното образование. Други дейности за ПК се наблюдават чрез отделна система за осигуряване на качеството.

В половината европейски образователни системи осигуряването на качество на програмите за ПК се осъществява от най-висшестоящите образователни власти, обикновено министерството, отго-

ворно за образованието. В Словакия министерството акредитира програми за ПК на базата на препоръки от Акредитационния съвет за продължаващо образование на учители и специализиран персонал. В няколко държави отговорният орган не е министерство. В Испания тези функции изпълняват образователните органи на автономните области. В Унгария правителствената агенция по образование (Oktatási Hivatal) отговаря за процеса по акредитация на всички курсове за ПК, докато самите курсове се акредитират от специален орган (Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testület).

В шест образователни системи има специални инспекторати за ПК, които провеждат акредитацията. Това най-често са една институция или мрежа от регионални инспекторати. Във Франция този процес се осъществява от образователни инспектори, регионални инспекторати по образованието и инспектори по образование в академиите (académies).

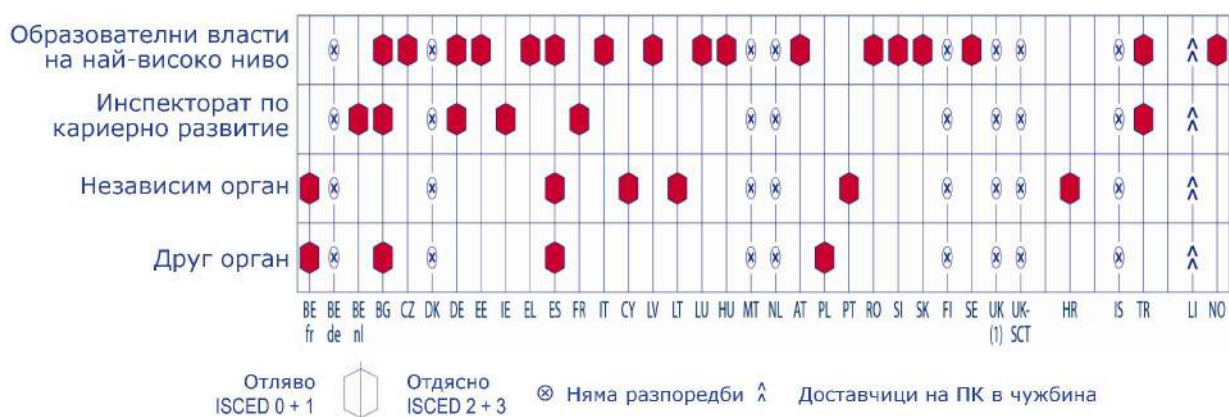
В шест образователни системи има независим орган за акредитация по отношение на ПК. Често той е единственият орган, отговорен за предоставянето на образователна подкрепа и програми за ПК. Кипърският педагогически институт

предоставя безплатни курсове по ПК, но също наблюдава и акредитира тяхното качество. В Литва Центърът за развитие на образованието е оторизиран от министерството да акредитира институциите и програмите за ПК. В Хърватия Агенцията за образование и обучение на учители е обществената институция, отговорна за предоставянето на професионална и консултативна подкрепа в областта на общото образование, като организира и въвежда ПК, но също оценява и дава мнение относно програмите за ПК при процедурите за акредитация на образователните институции.

В Полша за акредитацията на ПК отговарят образователни органи на регионално ниво. В Белгия (Френска общност) всяка образователна мрежа акредитира ПК, а Институт за продължаващо образование отговаря за ПК между отделните мрежи.

Осем образователни системи не разполагат с разпоредби относно оценката или акредитацията на доставчиците на ПК, което съвсем не означава, че няма система за контрол на качеството на ПК. Във Великобритания (Шотландия) има регистър на доставчиците на ПК, който

Органи, отговорни за акредитацията и/или мониторинга върху качеството на ПК за учителите в предучилищното, основното и общото средно образование (ISCED 0, 1, 2 и 3), 2011 – 2012 година

Източник: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

очаква от организациите да се придържат към набор от основни принципи.

Източник:

Key Data on Teachers and School Leaders in Europe 2013 Edition

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/151EN.pdf

М. Стоянова, Й. Илиев

ПОДГОТОВКА, ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В АВСТРИЯ

Образованието на педагогическите кадри в Австрия – основни аспекти

Докладът „Образованието за учители в Европа – анализи и перспективи“, публикуван през 2012 г. от Института за преподаване и училищно развитие на Алпен Адриа университет Клагенфурт, дава обща представа за образованието на учителите в Австрия.

Образованието на педагогическите кадри в Австрия се осъществява в следните образователни институции:

- Специализирани средни училища, които подготвят кадри за учители в детските градини
- Специализирани средни училища, които подготвят преподаватели в областта на социалната педагогика
- Педагогически висши училища
- Университети

Средните училища за обучение на учители в детските градини имат за задача да изградят умения, необходими за изпълнението на учебните цели в детската градина и за подготовката на ученика по най-добрия начин за висше образование. Периодът на обучение трае пет години и води до получаване на учителска правоспособност и до достъп до висше образование. Завършването е със зрелостен изпит и дипломна работа.

Средните училища за обучение на

преподаватели в областта на социалната педагогика имат за задача да обучат педагози, които да отговарят за изпълнението на образователните задачи в старчески домове и в центрове за дневни грижи за деца и юноши. Тези педагози се квалифицират в извънкласна работа с младежта. Те имат за цел също така да подготвят учениците за системата на висшето образование.

Учителите, завършили школите за обучение в областта на социалната педагогика, имат достъп до работа в дневни центрове, старчески домове, социално-образователни центрове за консултиране и до учреждения, които организират извънкласна работа с младежта и т. н.

Петгодишното обучение води до правоспособност да се практикува учителската професия и до достъп до висше образование. Завършването е със зрелостен изпит и дипломна работа.

За да се постъпи в такова училище, трябва да са завършени успешно първите осем години от задължителното образование.

Дълго време висшето образование за учители в Австрия се е провеждало в педагогически академии. Като част от реформите в Болонския процес на 1 октомври 2007 г. са основани педагогическите висши училища. Всички педагогически академии и институти са преустроени в педагогически висши учи-

лица. Следването в тези висши училища е в два учебни периода:

- Първи учебен период – 2 семестъра (придобиват се 60 ECTS кредита);
- Втори учебен период – 4 семестъра (придобиват се 120 ECTS кредита).

От целия период на обучение се придобиват 180 ECTS кредита и образователно-квалификационната степен "бакалавър". Преди завършването студентите имат няколкоседмична практика, с която постепенно навлизат в тънкостите на професията. Дипломират се със защита на дипломна работа, без държавен изпит.

В австрийските университети също се изучават педагогически специалности, но там обучението за учители трае девет семестъра. Следването завършва с изпит и дипломна работа. Завършващите университети започват работа като стажанти в областта на преподаването (преди това нямат стажове). Като такива те имат значително по-малка натовареност от действащите преподаватели в училищата. В процеса на практиката те посещават и специфични мероприятия в педагогическите висши училища. По време на практиката няма оценки и изпити.

Продължаваща квалификация за учителите в детските градини

За учителите в детските градини се организира продължаващо обучение на работното място, което е задължително в почти всички провинции. Времето, предназначено за продължаващо образование и обучение варира между три и пет дни в годината. Обучението се предлага от:

- компетентните органи на провинциалните правителства (отдели за обучение на работното място);
- доставчиците на образование в детските градини (като общините и епархийските администрации);

- университетските колежи за обучение на учители.

Дейностите, свързани с обучението, обикновено се финансират от организаторите; могат да се събират и доброволни вноски.

Продължаваща квалификация за учителите от задължителното образование

Продължаващото обучение на работното място на учителите от задължителното образование се състои преди всичко от лекции. Циркулярното писмо No. 20/2007 (Указът за непрекъснатото обучение на учителите в университетските колежи за подготовка на учители) урежда основните задачи, организационната рамка и условията на продължаващото образование и обучение, предвидено в университетските колежи за обучение на учители.

Националният дългосрочен план се фокусира върху непрекъснатото обучение на учителите и е публикуван в циркулярните писма на Федералното министерство на образованието и жените.

Обученията за учители дават следните квалификации: преподаватели в началните училища, в областта на предучилищното образование, в средните общообразователни училища, в новите средни училища, в училищата за деца със специални нужди и в училищата за предварително професионално обучение (политехническите училища). Обучението се осигурява от университетските колежи за подготовка на учители.

Учителите в заочните професионални училища, в средните професионални училища и в професионалните колежи също имат право на продължаваща квалификация, което се осигурява главно от обществените колежи за обучение на учители.

За учителите от средните училища и професионалните колежи съгласно законодателството за учителите не съществува задължение да участват в продължаващо обучение на работното място.

Университетският колеж по аграрна и екологична педагогика е отговорен за продължаващата квалификация на учителите от задочни професионални училища и средни технически и професионални училища за земеделие и за специалисти в сферата на селското стопанство и околната среда, както и на учителите от професионалните колежи в областта на селското и горското стопанство.

Частните колежи за подготовка на учители, както и частните учебни програми предлагат продължаващо обучение на учителите в областта на религията в задължителното образование.

Учителите са задължени да участват в продължаващото обучение на работното място, ако са настъпили значителни реформи в училището. В противен случай продължаващото обучение е доброволно.

Продължаващата квалификация изисква одобрението на висшестоящите, най-често на училищните директори. Учителите трябва да гарантират, че тяхното обучение отговаря на най-съвременните критерии на специфичната дидактика и педагогика на съответния предмет. Тоест, задължение на преподавателите е постоянно да се усъвършенстват както в

тематичната област на своята специалност, така и в сферата на дидактическите и педагогическите въпроси.

Част от функциите на задължителното образование е и развитието на човешките ресурси. В съответствие с усъвършенстването на качеството на преподаването (конкретно в плановете за развитие), директорите на училищата трябва да задължават учителите да участват в продължаващото обучение на работното място.

В продължаващата квалификация се предлагат и курсове, които дават възможност на завършилите да поемат допълнителни задачи, свързани с училището и учебния процес (като обучение в областта на училищния мениджмънт, на училищното библиотечно обслужване, на учебните съвети и т. н.).

Стимули за участие в дейностите, свързани с кариерното развитие

В Австрия няма парични стимули за кариерното развитие на педагогическите кадри. Основната мотивация за участие е да се актуализират знанията на преподавателите или да се придобие по-добра квалификация за кариерно развитие в бъдеще (например да се овладеят знания за директор на училище).

Ако един учител възнамерява да обучава други учители, придобиването на необходимата квалификация е задължително.

Източници:

1. *Lehrerbildung in Österreich: Analysen und Perspektiven*

http://www.upl.or.at/wp-content/uploads/2013/03/Mayr_Posch_2012.pdf

2. *Austria - Continuing Professional Development for Teachers Working in Early Childhood and School Education*

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Austria:Continuing_Professional_Development_for_Teachers_Working_in_Early_Childhood_and_School_Education

П. Главеев

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В БЕЛГИЯ (ФРЕНСКА ОБЩНОСТ)

Придобиване на учителска правоспособност

Първоначалната подготовка включва:

- бакалавър – за учител в предучилищна образователна институция;
- бакалавър – за учител в основно училище;
- бакалавър – за преподавател в първи гимназиален етап;
- agrégé¹ - преподавател във втори гимназиален етап
- преподавател във висше училище.

Учител в предучилищното и основното образование

- За придобиване на професията учител в детска градина трябва да се премине обучение във висше училище, кратък тип (Haute Ecole), с педагогическа насоченост в раздела за предучилищно образование (section normale préscolaire).
- За придобиване на професията учител в основното образование трябва да се премине обучение във висше училище, кратък тип (Haute Ecole), с педагогическа насоченост в раздела за основно образование (section normale primaire).

Учител в първия етап на средното образование

За придобиване на учителска правоспособност в първия гимназиален етап трябва да се премине обучение във висше училище, кратък тип (Haute Ecole), с педагогическа насоченост в един от следните раздели за средно образование (section normale secondaire):

- френски език и морал;
- френски език и религия;
- френски и чужд език;
- математика;
- физическо възпитание и спорт;
- германски езици;
- икономически науки и приложна икономика;
- хуманитарни науки – география, история, социални науки;
- природни науки – биология, химия, физика;
- пластични изкуства.

Учител във втория етап на средното образование

За учител във втория етап на средното образование лицето трябва да завърши успешно по-високо университетско ниво – лицензиат² или магистърска степен, във факултет по философия и писане (френски език, история, германски езици, латински и др.), природни науки (математика, биология, химия, физика, география и др.), икономически науки, образование и

¹ agrégé – звание на специалист с квалификация, която му дава право да заема щатна длъжност на учител по специални предмети.

² Лицензиатът е диплома за университетско образование с успешно завършен двугодишен цикъл на обучение за повечето дисциплини и тригодишен в някои случаи (психология, право). Той е достъпен за студенти, които вече притежават диплома за кандидатура (diplôme de candidature), получена след две години обучение във висше училище. Двете степени ще бъдат постепенно заменени като част от Болонския процес, лицензиатът с магистърска, която продължава две години, а дипломата за кандидатура с бакалавърска, която продължава три години.

др., или трябва да премине през висше образование, дълъг тип (Haute Ecole, икономическа категория).

Преподавател по технически предмети и професионална практика в средното образование

За придобиване на правоспособност за водене на технически курсове и професионална практика в средното образование лицето трябва да завърши:

- висше училище, кратък тип (Haute Ecole) с техническа насоченост в един от следните раздели за средно техническо образование (section normale technique moyenne):

- о семейна и социална икономика;
- о облекло;
- о дърво – конструиране;
- о електромеханика.

- висше училище с получаване на свидетелство за педагогическа правоспособност (Le Certificat d'Aptitudes Pédagogiques – CAP).

Преподавател в основни курсове на висшето образование, кратък тип

За титлата преподавател във висшето образование, кратък и дълъг тип, лицето трябва да притежава Свидетелство за педагогическа правоспособност, подходяща за висшето образование (Certificat d'Aptitude Pédagogique Approprié à l'Enseignement Supérieur – CAPAES).

Източник:

Les études pour devenir enseignant

<http://www.enseignement.be/index.php?page=26826&navi=3427>

Първоначалното обучение на учителите се организира от четири вида образователни институции:

- висшите училища (Hautes Écoles) издават дипломи за:

- о учител в предучилищното и основното образование;

- о учител в първия етап на средното образование;

- о учител във втория етап на средното образование (AESS);

- о преподавател във висше училище (CAPAES).

- университетите, даващи степен „магистър“ в областта на образованието издават следните дипломи:

- о Магистър по дидактика/Правоспособност за втората степен на средното образование (AESS);

- о Свидетелство за педагогическа правоспособност, подходяща за висшето образование (CAPAES).

- висшите училища по изкуствата (ESA) издават:

- о Правоспособност за горната степен на средното образование (AESS).

- институциите за социално подпомагане издават следните дипломи:

- о Свидетелство за педагогически умения (CAP);

- о Свидетелство за педагогическа правоспособност, подходяща за висшето образование (CAPAES).

ПОДГОТОВКА, ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ И КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ГЕРМАНИЯ

Институции за обучение на учители, степени и модели

Педагогически персонал в детските ясли/градини и предучилищното възпитание

Преподавателският състав в това ниво няма статута и обучението на учители. Това са основно държавно признати възпитатели. Те се обучават обикновено в специализираните висши училища по социална педагогика.

Обучението включва или три години следване и една година практическа подготовка (стаж), или четири години следване, в които са интегрирани два семестъра практическа подготовка. През последните години се появяват все повече програми за обучение на специализирани педагогически кадри.

В допълнение към педагогическите и социалните специалисти се наемат и асистенти, особено детегледачки. В повечето провинции те минават курс на обучение от две години в професионални училища.

Учители

Обучението на учителите е разделено основно на два етапа – висше образование (в университет или еквивалентни висши училища), включващо учебна практика в училище и практическа подготовка (стаж) в училище. Решението дали при обучението за придобиване на учи-

телска квалификация се запазва досегашната структура на завършване с държавен изпит (първи и втори държавен изпит), или се въвежда двустепенната структура (с образователно-квалификационна степен (ОКС) „бакалавър“ и „магистър“) принадлежи на провинциите. По принцип ОКС „магистър“ замества първия държавен изпит. При обучението на учители за професионалните училища изпитът за придобиване на ОКС „диплом“ може да замени първия държавен изпит.

Първият държавен изпит означава завършване на висше образование и по принцип дава достъп до докторантура. Подробностите са уредени от университетите в съответните разпоредби.

Успешното полагане на първия държавен изпит или на еквивалентна степен е предпоставка за практическата подготовка и дава право за прием. След практическата подготовка трябва да се положи във всички случаи вторият държавен изпит, с чието успешно полагане се придобива учителска квалификация. Двете фази на обучение трябва да са тясно свързани една с друга и насочени към специфичните нужди на конкретната квалификация.

Бакалавърските и магистърските програми се приемат и признават, ако отговарят на следните изисквания:

- интегративно следване в университети или еквивалентни висши училища на най-малко два учебни предмета и на образователни науки¹ във фазата „бакалавър“, както и във фазата „магистър“ (изключения в отделните провинции може

¹ Събирателен термин за различни научни дисциплини като икономика на образованието, педагогика, педагогическа психология или педагогическа социология (социология на образованието), които се занимават с образование в най-широкия смисъл на думата.

да има за предметите изкуство и музика);

- учебна практика още по време на бакалавърската степен;
- без удължаване на стандартното учебно време за следване (без практиката);
- диференциране на специалностите от тези с придобиване на учителска квалификация.²

Завършените образователно-квалификационни степени, отговарящи на тези изисквания, са:

- Bachelor of Education (B.Ed.)
- Master of Education (M.Ed.)

Учебна програма и специализация

Различните учителски квалификации съответстват на многостепенната образователна система и на видовете училища в страната. За по-голяма яснота са определени следните шест вида:

1. Преподаватели в основно или начално училище.
2. Общи преподавателски позиции в начално и всички или някои видове училища от първия етап на средното образование.
3. Преподаватели във всички или някои видове училища от първия етап на средното образование.
4. Преподаватели във втория етап на средното образование (общообразователни предмети) или за гимназията.
5. Преподаватели във втория етап на средното образование (професионални предмети) или за професионалните училища.
6. Преподаватели на ученици със специални образователни потребности.

За тях важат следните характерни елементи в обобщена форма:

1. Преподаватели в основно или начално училище

Обучението продължава най-малко седем семестъра и съдържа най-малко 210 ECTS кредита.

Курсът се състои от следните части:

- Образователни науки, учебни предмети и тяхната дидактика;
- Учебна практика, която трябва да започне по възможност още в първите семестри.
- Изучаване на избираем или основен учебен предмет, както и дидактика за основно/начално образование.
- Във всички провинции в задължителното образование могат да се избират следните учебни предмети или области: немски, математика; изкуство, музика, спорт; социални изследвания и наука.
- Провинциите могат да включат и други предмети, особено чужди езици.
- Писмена работа, от която личи способността за самостоятелно научно справяне.

Следването завършва със съответната ОКС или първи държавен изпит.

2. Общи преподавателски позиции в начално и всички или някои видове училища от първия етап на средното образование

Обучението е в рамките на най-малко седем семестъра и е с 210 ECTS кредита.

Курсът се състои от следните части:

- Образователни науки и учебна практика.
- Изучаване на най-малко два учебни предмета и тяхната дидактика; съотношението предмети – образователни науки трябва да е 2:1.
- Писмена работа.

Следването завършва със съответната

---

² Например „Математика“ и „Учител по математика“ са две различни специалности.

ОКС или първи държавен изпит.

3. Преподаватели за всички или някои видове училища от първия етап на средното образование

Обучението е най-малко седем семестъра и е с 210 ECTS кредита.

Курсът се състои от следните части:

- Образователни науки и учебна практика.
- Изучаване на най-малко два учебни предмета и тяхната дидактика; съотношението предмети – образователни науки трябва да е 2:1.
- Писмена работа.

Следването завършва със съответната ОКС или първи държавен изпит.

4. Преподаватели за втория етап на средното образование (общообразователни предмети) или за гимназията

За бакалавърската степен обучението е най-малко шест семестъра и поне два семестъра за магистърската. Включва учебната практика, с което стават десет семестъра, и 300 ECTS кредита. За програми, които приключват с първия държавен изпит – най-малко девет и най-много десет семестъра, с поне 270 ECTS кредита.

Курсът се състои от следните части:

- Образователни науки и учебна практика.
- По-задълбочено изучаване на два учебни предмета и тяхната дидактика с най-малко 180 ECTS кредита, равномерно разпределени на двата предмета.
- Писмена работа.

Следването завършва със съответната ОКС или първи държавен изпит.

5. Преподаватели за втория етап на средното образование (професионални

предмети) или за професионалните училища

За бакалавърската степен обучението е най-малко шест семестъра и поне два семестъра за магистърската. Включва учебната практика, с което стават десет семестъра, и 300 ECTS кредита. За програми, които приключват с първия държавен изпит – девет семестъра, с 270 ECTS кредита.

Изисква се и практика от 12 месеца, свързана със съответното професионално направление/област.

Курсът се състои от следните части:

- Образователни науки с акцент професионална или икономическа педагогика, както и дидактика на професионалния предмет/направление и на втори (учебен) предмет и учебна практика – 90 ECTS кредита.
- Специализирани дисциплини по отношение на професионалното направление и втория учебен предмет – 180 ECTS кредита.
- Писмена работа.

Вместо втори учебен предмет може да се избере втори професионален предмет или предмет за ученици със СОП.

Следването завършва със съответната ОКС или първи държавен изпит.

Може да се избира от следните професионални предмети: бизнес и администрация, металургично инженерство, електроинженерство, строително инженерство, технология на дървесината, текстилно инженерство и дизайн, лабораторна технология/технология на процесите, медийни технологии, технологии на цвета, интериорен дизайн и повърхностни технологии, здравеопазване и лична хигиена, хранене и икономика на домакинството, земеделие, социална работа, медицински грижи, автомобилно инженерство, информационни технологии.

Провинциите могат да включат и дру-

ги професионални дисциплини.

6. Преподаватели за специални образователни потребности (СОП)

Стандартният период на обучение е най-малко осем семестъра и е с 240 ECTS кредита.

Квалификацията за учител за СОП може да се придобие както чрез полагане на (втори) държавен изпит след получаване на съответната ОКС или на първия държавен изпит, така и чрез допълнително следване след придобиване на друга квалификация за учител.

Курсът се състои от следните части:

- Образователни науки и учебна практика, вкл. и в областта на специалните образователни потребности.
- Изучаване на най-малко един учебен предмет или предметна област и дидактиката им.
- Съотношението предмети – образователни науки трябва да е 2:1.
- Изучаване на СОП – около 120 ECTS кредита.
- Писмена работа.

Следването завършва със съответната ОКС или първи държавен изпит.

Изучаването на СОП включва специфични и тематично припокриващи се дисциплини, вземайки предвид аспектите на общото образование на ученици със и без специални образователни потребности. Специфичните са разпределени в следните сфери на СОП:

- виждане
- слушане
- умствено развитие
- физическо и двигателно развитие
- учене
- език
- емоционално и социално развитие

Практическа подготовка (стаж)

След обучението в университет или

еквивалентно висше училище (теоретичната подготовка) следва вторият етап – практическата подготовка (стаж). Той може да продължи от 12 до 24 месеца. Неговата задача е на основата на научно-теоретичната подготовка да се надгради практическата.

Обучители на учители

Като част от практическата подготовка учителите получават педагогическо и дидактическо обучение в учебни семинари. Техните обучители са опитни преподаватели/ръководители, които са разтоварени по отношение на своята собствена преподавателска дейност или работят ограничен период от време само като обучители.

Изпити и квалификации

Независимо дали следването завършва с ОКС („бакалавър“, „магистър“) или с първи държавен изпит, то е на модули и с кредити. Изпитите се провеждат по време на следването. Завършването на следването е предпоставка и дава право за държавната практическа подготовка (стаж).

Провеждането на първия държавен изпит е отговорност на държавните изпитни служби, подчинени на компетентните образователни министерства. Изпитите за ОКС „бакалавър“ и „магистър“ са отговорност на висшите училища.

Практическата подготовка приключва с (втория) държавен изпит. Полага се пред държавна изпитна служба или държавна изпитна комисия и обикновено се състои от четири части:

- писмена домашна работа в областта на педагогиката, педагогическата психология или дидактиката на един от учебните предмети;
- практически изпит с демонстрационни уроци по избраните предмети;
- изпит по основните въпроси на пе-

дагогиката, училищното и административното право, училищната администрация и (ако е необходимо) социологическите аспекти на училищното образование;

- изпит върху дидактически и методически въпроси на изучаваните предмети.

Достъп до професията

След успешното завършване на подготвителния стаж, учителите в Германия могат да кандидатстват за допускане до постоянна заетост в държавните училища. Одобрените кандидати се назначават като държавни служители на изпитателен срок. Той обикновено е две години и половина (за високо ниво служба³) или три години (за по-високо ниво служба) и при определени условия може да бъде съкратен или продължен (най-много до пет години). За учителите, които се назначават по силата на колективно трудово правоотношение, изпитателният срок е шест месеца. В три провинции (Берлин, Мекленбург-Предна Померания и Саксония), наемането на учители е само на базата на колективното трудово правоотношение. В Бавария четирите нива на държавна служба са заменени през 2010 г. (като част от реформата) от четири нива на квалификация. Учителите се развиват до четвърто ниво на квалификация. Изпитателният срок е две години.

Въвеждащи програми

В повечето провинции се разработват или вече се прилагат концепции за системна подкрепа на новоназначените учители в началото на професионалната им кариера. В случай на дидактическо-методологични проблеми те имат

възможност да поискат съвет от обучителите или от сътрудниците по продължаващо обучение.

Професионален статут

Учителите в държавните училища в западните провинции по правило са държавни служители и се назначават от провинцията. В рамките на държавната администрация те се класифицират като държавни служители на високо ниво (учителите в началното и първия етап на средното образование) и на по-високо ниво (учителите в професионалното и във втория етап на средното образование). Решението за статута на преподавателите в специализираните училища се взема от отделните провинции. След като учител на изпитателен срок е показал своите способности и умения, той е приет в държавната администрация. Учителите в държавните училища в източните провинции (с изключение на Бранденбург) работят в по-голямата си част на базата на колективно трудово правоотношение. Възможно е също придобилите учителска квалификация в съответствие със законодателството на ГДР (Германска демократична република) да бъдат наети като държавни служители.

В западните германски провинции могат да се приемат и преподаватели със срочни или безсрочни трудови договори. Това се използва в случай на заместване на болен или в отпуск учител, както и при липса на предпоставки за назначаване като държавен служител.

Кариерно развитие и мобилност

Пригодността, способностите и професионалните качества на учителя се

³ Според образованието и професионалния опит съществуват четири нива държавна служба (обикновено/начално, средно, високо, по-високо), а в зависимост от заплащането държавната служба е разделена на четири степени.

оценяват поне веднъж по време на изпитателния срок. В някои провинции оценяванията продължават периодично и след това. Ресорните министри издават насоки, които определят отговорностите (кой извършва проверката), повода и времето за оценка на учителите, както и в каква форма да бъде и как да се процедира по-нататък с нея. Оценката се формира според базата за оценяване (разговори на проверяващия с учителя, доклад от директора, посещения на занятия) и критериите за оценка (знания по предмета, начин на преподаване, професионално поведение). В допълнение към цялостната преценка за представянето на учителя, оценката трябва да завърши с препоръки

и насоки за бъдещо кариерно развитие. Учителите с колективно трудово правоотношение обикновено не се оценяват редовно. Решаващите фактори за повишение са най-вече пригодността, уменията и постигнатите резултати, а не трудовият стаж. По принцип не могат да бъдат повишени лица (в ниво служба или степен на заплащане) без промяна по отношение на техните задачи или място.

Съществува също така възможността да се кандидатства за позицията на директор или, съобразно квалификацията, компетентността и професионалното изпълнение, да се изпълнява длъжността училищен инспектор.

Източник:

Das Bildungswesen in der Bundesrepublik Deutschland 2011/2012

http://www.kmk.org/fileadmin/doc/Dokumentation/Bildungswesen_pdfs/lehrer.pdf

Л. Дърмонова

ПОДГОТОВКА И ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В ШВЕЙЦАРИЯ

Базовата програма за обучение на учители за предучилищното и/или началното образование в Швейцария изисква бакалавърска степен. Пълният курс на обучение обхваща 6 семестъра или 3 години (включително практика). За дипломиране са необходими най-малко 180 ECTS кредита. Дипломираните се получават „Преподавателски сертификат“ и ОКС „бакалавър“.

Програмата за специални образователни потребности позволява на студентите да получат знания, оперативни способности и лични компетенции, които да ги квалифицират в областта на ранното детство; за подкрепа на деца, чието развитие е застрашено, нарушено или възпрепятствано или за възпитателна работа с ученици, които имат специални

образователни потребности. Пълният курс на обучение е 4 семестъра или 2 години (включително преподавателска практика) и завършва с придобиване на магистърска степен в областта на специалните образователни потребности („Интервенция в ранна детска възраст“ или „Специална педагогика“). Дипломираните се получават „Сертификат за преподаване на специални потребности“ с посочена избрана от тях област на специализация.

Кандидатите за включване в програмата за преподаване на специални образователни потребности трябва да притежават минимални квалификации, определени от Конференцията на кантонните министри на образованието (die Schweizerische Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren – EDK): учителски

сертификат за работа в нормална учебна обстановка или бакалавърска степен в областта на речта и езика, психомоторна терапия или в сродна област. Студентите, получили бакалавърска степен чрез интегриран курс на обучение, също могат да бъдат приети в тази програма.

Има няколко институции, предлагащи програми в областта на специалните образователни потребности, посочени на сайта на Швейцарския съюз за образование в областта на специалните потребности.

В своите училищни закони и разпоредби кантоните определят задължението и правото за продължаващо обучение, но съдържанието на програмата за обучението често не е определена. Препоръчителният срок за продължаване на обучението зависи от кантона. Практиката на обучение в някои случаи е изчислена спрямо годишното работно време. Само някои дейности, свързани с обученията, могат да се определят като задължителни. Има изискване обучението да се провежда извън работно време. Посещението на курсовете за продължаваща квалификация може да повлияе на възнаграждението, само ако вследствие на обучението учителят придобие нова функция. Продължаващата квалификация се финансира главно от кантоните, но има финансово участие и на общините. Обучението може да се провежда в училището.

Препоръките на Конференцията на кантоналните министри на образованието (EDK) дефинират продължаващата квалификация като част от професионалната мисия на учителите. Едновременно с това тя допринася и за съзнателното проектиране на кариерното развитие. Регламентът за професионалното обучение определя продължаващата квалификация на учителите от областта на втория етап на средното образование в професионалните училища като част от развитието

на качеството, което всеки доставчик на образование трябва да осигури.

Както педагогическите висши училища и другите институции за висше образование, така и кантоналните институции за висше образование (включително и частните) предлагат курсове за продължаваща квалификация на учители.

Възможностите са различни – има обучения, които траят само няколко часа, и такива, които са с продължителност няколко семестъра.

В зависимост от вида на програмата може да се завърши с придобиване на степен (Master of Advanced Studies), с диплома (Diploma of Advances Studies), със сертификат (Certificate of Advanced Studies) или с удостоверение за завършен курс. Предлаганите курсове например са: обучение и възпитание на деца на възраст между 4 и 8 години, двуезично преподаване, интегративна подкрепа, усвояване на междукултурния език и сексуално обучение.

Допълнителното обучение за учителската професия в Швейцария се признава от Конференцията на кантоналните министри на образованието (EDK). Тези допълнителни обучения дават учителска квалификация за по-разширени функции в училище. Понастоящем EDK одобрява профили за допълнително обучение на преподаватели в областта на медийното образование, на професионалното ориентиране и на допълнително обучение по управление на училища.

Държавният секретариат по въпросите на образованието, изследванията и иновациите все още не е признал официално всички допълнителни и продължаващи обучения. Учителите от втория етап на средното образование в професионалните училища и от специализираните

висши училища се възползват от приетите от EDK оферти.

Швейцарският център за продължаващо образование и обучение на преподаватели в средните училища е най-важната институция за продължаваща квалифика-

ция на педагогическите кадри. Този център е отговорност на EDK. В много кантони възможностите за продължаваща квалификация се допълват от специфични кантонални институции за обучение на учители, както и от педагогически висши училища.

Източници:

1. Teacher training – basic and specialist teacher training – Switzerland (last modified Feb. 21, 2013)

<https://www.european-agency.org/country-information/switzerland/national-overview/teacher-training-basic-and-specialist-teacher-training>

2. Schweiz - berufliche Weiterentwicklung der Lehrkräfte im Elementar- und Schulbildungsbereich

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Schweiz:Berufliche_Weiterentwicklung_der_Lehrkr%C3%A4fte_im_Elementar-_und_Schulbildungsbereich

Й. Илиев, П. Главеев

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПОДГОТОВКАТА НА ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ КАДРИ В НЯКОИ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ И ЗНАЧЕНИЕТО ИМ ЗА КАРИЕРНО РАЗВИТИЕ

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

Всички кандидати за учители трябва да притежават най-малко ниво 'C' по английски език и 'GCSE' по математика или да удостоверят еквивалентен стандарт. За преподаване в началното образование е необходимо ниво 'C' или еквивалентно в областта на науките 'GCSE'. За преподаване в средното образование е необходима образователна степен по преподавания предмет.

За преподаване във Великобритания е необходимо притежаването на статут „квалифициран учител“. Той се получава след първоначална учителска подготовка, която продължава приблизително една година и включва 18 седмици в училище за желаещите да преподават в начално училище или 24 седмици за желаещите да преподават в средно училище.

След завършването на курса и покриването на стандартите за „квалифициран учител“, завършилият получава степен „новоквалифициран учител“ и може да пристъпи към едногодишен стаж.

Основните пътища за професионална квалификация в Англия са чрез редовен университетски курс, чрез учителски модул, последван от Postgraduate Certificate in Education (PGCE), или чрез една от няколкото училищно базирани обучителни

схеми.

Програмата PGCE е възможност при наличие на диплома за висше образование. Предлага се от много институции. Продължава 1 година при редовно или 2 години при задочно обучение. Програмата е фокусирана върху развитието на преподавателски умения, но не върху предмета на преподаване. Поради това познаването на избрания предмет е необходимо условие за започване на обучението.

Ако придобитата степен на образование не е близка до предмета на преподаване, кандидатът за учител може да спечели място в програмата за първоначално обучение на учителите, като завърши курс по Subject Knowledge Enhancement (SKE).

Достъпни са грантове и стипендии за обучение в зависимост от обстоятелствата около кандидата и предмета, който той възнамерява да преподава.

Обучителната програма School Direct позволява на училищата да набират стажанти, които ще продължат да работят в училището или училищната група, в която се обучават, макар и да няма гаранции за заетост. Програмата School Direct е с продължителност 1 година. Осъществява се в два варианта за висшисти, заинтересувани от продължаване на обучението си в класната стая:

- безвъзмезден: висшистите могат да кандидатстват за стипендия до 20 хил. паунда за подкрепа на обучението си;

- възмезден: за опитни висшисти с най-малко 3-годишен опит.

За кандидатстване към School Direct заявления се подават в отделните училища. Стажантите могат да работят само в едно училище.

Курсовете School-centered initial teacher training (SCITT) се осигуряват от групи училища или доставчици на обучение. Одобрените кандидати се разпределят в едно училище, но могат да придобият опит и в друго. Необходима е образователна степен или еквивалентна квалификация. Може да се наложи завършването на курс за преквалификация, ако притежаваната степен не е свързана с предмета, който ще се преподава. Курсовете са разработени от училища и колежи в Англия, преподават се от опитни учители и водят до получаването на статут на „квалифициран учител“. Продължителността на курсовете е от септември до юни, но могат да започват и по-рано.

Схемата Teach First (приложима за Англия и Уелс) предлага Leadership Development Programme за висококвалифицирани висшисти. Програмата се изразява в интензивно 6-седмично обучение за период от 2 години за придобиване на умения, опит и развитие на лидерски умения за работа в училища в общности с ниски доходи. Завършилите придобиват PGCE в рамките на този 2-годишен период, докато работят в класната стая и получават заплата.

Квалификацията за преподаване на английски като чужд език (TEFL) предоставя възможност на висшистите да придобият преподавателски опит по време на пътуване по света. TEFL курсовете

се изразяват в преподаване на английски език – във Великобритания или в чужбина – на ученици, чийто роден език не е английски. Обучението се извършва в собствената страна на ученика, в начални и средни училища, езикови школи, институции за продължаващо обучение и частни компании.

Изборът на подходящ курс зависи от възрастовата група и/или предмета, по който кандидатът възнамерява да преподава.

ГЪРЦИЯ

Учителите в предучилищното и началното образование завършват 4-годишен университетски курс във факултетите по образование на университетите. Учителите в средното образование завършват 4-годишен курс по определена дисциплина. Учителите по специално образование, работещи в началното образование, трябва да имат университетска диплома от факултетите по образование. Последните, преподаващи в обикновени училища минимум 5 години, завършват 2-годишна обучителна програма по специално образование без откъсване от работното място. Много от тях също така имат магистърска степен по специално образование. Учителите по специално образование, работещи в средното образование, са висшисти по различни предмети. Някои от тях имат също магистърска степен по специално образование. Повечето учители в началното и средното училище, работещи с деца със специални образователни потребности, са посещавали обучителни семинари по специално образование, организирани от университетите или от Министерството на националното образование и религиозните дела.

ДАНИЯ

В законодателството са определени квалификациите, които трябва да притежават възпитателите и учителите в професионалното образование. Учителите, преподаващи на малки деца, трябва да са преминали първоначално обучение за учители или възпитатели и едногодишен курс по специално образование към Датския университет по образование.

В предучилищните класове подкрепа за ученици със специални потребности се осигурява от учители със завършен специален курс. Подобна квалификация се изисква и за учителите в началното и средното училище. Така се процедира и при необходимост от специална подкрепа по предмети или области в координираното образование.

Специалното образование следва базовия принцип, че ако учителят е отговорен за обучението на един или повече ученици, той трябва да е завършил квалификационен курс, за да се справя с тази задача. Ако това обучение е в допълнение към преподаването на един или повече предмети, не се изисква специална квалификация. Не са важни формалните, а реалните квалификации.

ЕСТОНИЯ

Първоначалното обучение на учителите се осъществява от университетите и институциите за професионално висше образование. Обучението е в съответствие с интегрирани учебни планове за бакалавърска /3 години/ и магистърска /2 години/ степен. Притежаването на учителска квалификация се удостоверява с диплома и сертификат.

От 2004 г. завършилите първоначална подготовка учители могат да постъпят на стаж с продължителност една учебна го-

дина. През това време кандидат-учителите получават подкрепа от своите ръководители и университети.

Обучението на учителите включва три компонента:

- общообразователни курсове;
- курсове по определен предмет/и;
- професионални курсове (наука за образованието, психология, дидактика, практическо обучение).

Предвидени са и квалификационни курсове без откъсване от работата. Рамковите изисквания за обучението на учителите постановяват всеки учител да преминава минимум 160 часа подготовка за повишаване на квалификацията на всеки 5-годишен период. За учителите по професионално обучение са предвидени най-малко 2 месеца квалификационна подготовка на всеки 3-годишен период. Предварителното условие за получаване на професионалните степени „старши учител“ и „учител-методик“ също предвижда 160 часа повишаване на квалификацията през последните 5 години, провеждани на работното място.

ИРЛАНДИЯ

Началните учители се обучават три години в образователни колежи към университетите. Кандидатите за обучение трябва да са постигнали определен минимален резултат на държавните матури. При успешно завършен курс учителите получават степен „бакалавър по педагогика в образованието“. В повечето случаи това им позволява да преподават в начални и специални училища.

Учителите в средното образование получават бакалавърска степен след 3 или 4 години в университети или технологични институти. След това те могат да посещават едногодишен университетски курс, за да получат по-висока степен на

образование.

Повечето от образователните колежи и някои университети предлагат магистърски програми по специални образователни потребности.

ИСПАНИЯ

Първоначално обучение на учители. Образователните степени, необходими за преподаване, са унифицирани на национално ниво, макар и да варират в зависимост от различните нива на образователната система. В повечето случаи учителите имат статут на държавни служители. В общественото образование учителите в държавни училища през първата година от своята кариера работят под ръководството на опитни учители.

Учителски персонал в предучилищно и начално образование. Изисква се сертификат за учител по съответната специалност: детско образование, начално образование, музика, физическо възпитание, чужд език, специално образование и речева терапия. Тези, които притежават степен „Maestros“ за начално образование, могат да преподават във всички области на познанието в рамките на това образователно ниво. Те също могат да получат специалност. Програмата им за обучение е фокусирана върху академични и теоретични аспекти на педагогическата практика. Базово обучение по специално образование се получава от всички студенти.

Учителски персонал в средното образование. За преподаване в средното образование се изисква магистърска степен. В допълнение е необходим професионален сертификат за педагогическа специализация, получен след посетен педагогически квалификационен курс.

Обучение без откъсване от работа-

та. Всички учители имат правото и задължението да участват в обучение на работното място. В него се включват актуализиране на познанията на учителите за методи на преподаване, тенденции в образователните науки, специфични методологии и всички аспекти на координация, ориентиране, ръководство, внимание към многообразието и организация, насочена към подобряване качеството на образованието и функционирането на училищата.

КИПЪР

Повечето от учителите попадат в две широки категории:

1. Началните учители трябва да имат завършен 4-годишен университетски курс на обучение.

2. Учителите по специално образование преподават на деца в обикновени училища, в специални модули към обикновените училища или в специални училища.

Понастоящем учителите по специално образование се класифицират в следните специализации:

- преподаване на деца със специфични образователни потребности, функционални проблеми или трудности при растежа;
- преподаване на деца със зрителни увреждания;
- преподаване на деца с увреден слух;
- речева терапия;
- психология;
- физиотерапия;
- специално физическо възпитание;
- музикална терапия;
- трудова терапия;
- аудиология.

Учителите в средното образование трябва да имат университетска степен по

определен предмет от учебната програма и – при назначаване – трябва да завършат предварителна обучителна програма (кратък курс по педагогика), предлагана от Кипърския университет. Обикновените учители осигуряват подкрепа за децата със специални потребности. За подпомагането им в тази задача е разработена програма от семинари относно специалното образование.

Всички учители се насърчават да посещават курсове по ПК, провеждани от Кипърския педагогически институт. Много от тези курсове се отнасят до специалното образование. Посещението на семинари без откъсване от работата е задължително, докато участието в местни семинари е препоръчително. Министерството на образованието и културата финансира участието на учители в курсове, провеждани в чужбина, или предоставя отпуск на учителите, заминаващи за своя сметка. Участието в курсове за продължаващо професионално развитие се взема предвид при оценяване на учителите.

ЛАТВИЯ

Учителите се обучават на ниво висше образование. Кандидатите за учители трябва да влязат в университет или колеж и да завършат пълен курс на професионално обучение (4 – 5 години). Обучението на учителите се състои от няколко компонента:

- общообразователно обучение;
- обучение по специфичен предмет;
- професионално обучение.

Специална учителска квалификация може да се придобие по няколко начина:

- със завършване на 4- и 4,5-годишна професионална програма по специално образование;
- с 2,5-годишна програма за обучение на учители (80-93 кредита), които вече притежават квалификация;

- в магистърски програми за обучение;
- със спецкурсове без откъсване от работата, за обучение на учители с квалификация по друг предмет (най-малко 72 учебни часа).

ЛИТВА

Университетите или колежаите преценяват възможността завършилите средно образование да получат квалификация като учители в предучилищно, начално образование или като учители по предмет. На разположение е неуниверситетско или университетско образование.

Учителите по специални образователни потребности притежават университетско образование. Тези от специалистите, които имат различни специализации, се обучават в университет и получават бакалавърска или магистърска степен по специални образователни потребности.

През 1995 г. са въведени изисквания на Министерството на образованието и науката за 2 до 4 кредита по специални образователни потребности задължително за всеки студент с амбиции да стане учител в началното образование или учител по предмет.

Всички учители имат възможност да посещават обучителни курсове без откъсване от работа – предлагани от регионални центрове за учителско образование, центрове за професионално развитие на учители или висши образователни институции – за да повишат знанията си или да придобият специализация в специалното образование.

ЛЮКСЕМБУРГ

От академичната 2005 – 2006 година обучението на учители се осъществява от

Факултета по изкуства, социални и образователни науки на Университета в Люксембург. Обученията подготвят учители за ранно детско, предучилищно, начално, средно образование и специални образователни потребности. Обучението завършва със сертификат „професионален бакалавър по образователни науки“.

Условия за прием:

- кандидатите трябва да имат „бакалавреат“ (положени зрелостни изпити, даващи достъп до висше образование) или еквивалентен сертификат;

- достъпът до обучение става въз основа на конкурсен изпит.

Обучението е организирано в 4 области:

- мултидисциплинарно обучение: педагогика, психология, социология и дидактика;

- академична област: развитие на академичен подход при придобиване на практически опит, методи и инструментариум;

- практическа област: чрез практиката студентите развиват професионални компетенции;

- област на социално и професионално развитие: изграждане на професионална идентичност чрез работа върху нагласите и поведението.

Учителите трябва да притежават следните професионални компетенции:

- разработване на професионален подход;

- влизане в роля на социален актьор;

- разработване на етичен подход на преподаване;

- разбиране на разнообразието на учениците;

- насърчаване на мултиезикова идентичност;

- планиране и управление на класа.

МАЛТА

Обучение на учители за въздействие в ранна детска възраст

Учителите завършват същия университетски курс, както началните и гимназиалните учители. Учителите за ранно въздействие получават по-нататъшно обучение от Student Services Department (SSD).

Обучение на асистенти в детските градини

Малтийският колеж по изкуства, наука и технологии осигурява образователна програма за лица, желаещи да работят с деца на ниво детска градина. Тази диплома по ученическа грижа, обучение и развитие позволява на студентите да работят професионално с деца в детските градини. Освен получаването на умения и знания за ранната детска възраст, програмата дава знания и за специални образователни потребности.

Обучение на учители за задължителното образование

Първоначалното обучение на учителите се осъществява в Университета на Малта. Бъдещите учители следват курс по специалност „бакалавър по педагогика в образованието“. Учители, преподаващи в специални училища, следват същите курсове като учителите в началното и средното училище, като след това специализират и посещават без откъсване от работата обучителни курсове по преподаване на ученици със специални образователни потребности.

Обучение на асистенти в подкрепа на обучението

При назначаване, асистентите в подкрепа на обучението в държавните

училища посещават 10-седмичен (70 часа) вечерен курс. Този въвеждащ курс се организира от SSD в Дирекцията за образователни услуги и има за цел да формира основни умения и познания за работа с деца със специални образователни потребности в общото образование. Курсът има и практически компонент, в който асистентите се наблюдават и им се оказва подкрепа по време на работа.

SSD предлага също така и друг курс, предназначен за асистентите, вече завършили въвеждащия 10-седмичен курс. Той е подобен на първия, но е с поинтензивен характер. Участниците получават практически и теоретични познания в областта на обучението на ученици със специални образователни потребности.

Тези два курса се предлагат и за асистентите в подкрепа на обучението към църковните училища.

Университетът в Малта предлага 2-годишен курс по включващо образование.

Обучение без откъсване от работата

Текущо обучение на работното място в различни области на специалното образование е достъпно за всички учители и помощен персонал в Центъра за специално образование, в специалните и общите училища. Тук се включват курсове и уъркшопи по комуникация, интернет и компютърни технологии, планиране и развитие на учебна програма, оценяване и ранно въздействие. Учителите са задължени да присъстват на един курс годишно.

НОРВЕГИЯ

Съгласно действащото законодателство образователното министерство в Норвегия определя националните разпоредби относно учебната програма за

отделни курсове, вкл. и обучението на учители. В специална инструкция са изложени разпоредбите за учители в общото, предучилищното, практическото и дидактическото образование.

Общообразователните учители в началния и прогимназиалния етап трябва да завършат 4-годишен курс по професионално обучение и да получат 240 кредита. Курсът се състои от задължителен (120 кредита) и избираем (120 кредита) компонент.

Учителите в предучилищното образование завършват 3-годишен курс и получават 180 кредита. Курсът също се състои от задължителен (150 кредита) и избираем (30 кредита) компонент.

Учителите по практическо и дидактическо образование трябва да получат 60 кредита, от които 30 – по теория на образованието и още 30 – по дидактика. Практическото обучение е интегрирано в курса и се изразява в 12 – 14 работни седмици.

Специализираните учители по определен предмет завършват 3- или 4-годишна квалификация за преподаване по предмета.

ПОРТУГАЛИЯ

Обучението на учителите се подразделя на първоначално, специализирано и без откъсване от работата.

Първоначално обучение

Обучението на учителите за детските градини, предучилищното и началното образование е с продължителност 4 години. Включва получаването на степен за професионално образование в държавен или частен колеж. Учители могат да се дипломират в държавен или частен уни-

верситет и да получат разрешение да преподават по определен предмет или на групи. Обучението на учители в средното образование също отнема 4 години в държавен или частен университет и също включва определена степен на професионално обучение. Тези учители получават квалификацията да преподават в определени области.

Специализирано обучение

Учителите в детските градини, предучилищното, началното и средното образование могат да специализират в определени области (напр. специално образование, консултиране, педагогически надзор, училищна администрация, разработване на учебни програми и т. н.). Този тип обучение е с продължителност 1 или 2 години и се провежда от държавни или частни колежи за висше образование. Обучението е еквивалентно на следдипломна квалификация и предоставя възможност на завършилите го учители да работят в специализирани области.

Обучение без откъсване от работата

Учителите в детските градини, предучилищното, началното и средното образование могат да кандидатстват за обучение в различни модули (курсове за обучение, програми за действие, работни срещи, проучвания, конференции или други), чрез които да актуализират и разширят своите знания и умения.

Обучението без откъсване от работата може да се осъществява от висшите образователни институции, училищните клъстери в центровете за обучение, от центрове за обучение към научни или професионални асоциации, от централни или местни административни центрове. Всички те трябва да са акредитирани от Научния педагогически съвет за обучение на учители. За обучители могат да се

избират учители или други лица с подходяща биография в определена област и акредитация. Участието в програмите за учене през целия живот дава право на получаване на сертификат и кредити, които имат важно значение за напредъка им в кариерата като учители.

ФРАНЦИЯ

Първоначална подготовка на учители

Местата за учители се заемат чрез два конкурсни изпита: изпит за учители в училищата и изпит за учители в средните училища и гимназиите. На тези изпити могат да се явят кандидати, получили диплома за 3-годишно обучение след завършване на гимназия. Кандидатите се подготвят за бъдещата си кариера чрез 1-годишен курс по техен избор: учител в училище или учител в средно училище или гимназия. Успешно издържалите изпита посещават 1-годишен курс по професионално обучение, който се организира от университетски институти за учителско обучение.

Сертификати

Сертификат за учители в начално училище (CAPA-SH). Удостоверява професионална компетентност в специализирана помощ, адаптирано преподаване и образование на ученици с увреждания. Сертификатът дава право на заемане на позиция на специализиран учител по определена специалност. Специалностите се подразделят в обучение и оказване на образователна помощ на ученици, които са:

- глухонеми или с увреден слух;
- незрящи или с увредено зрение;
- със сериозен двигателен дефект или разстройство на здравето;
- с големи нарушения в познавателните функции;
- нуждаещи се от целенасочена по-

мощ;

- в общи или професионални училищни институции и служби;
- нуждаещи се от превъзпитание.

Сертификат за учители в средното училище и гимназиите (2СА-SH). Включва допълнителен сертификат за адаптирано преподаване и обучение на ученици с увреждания. Сертификатът не съответства на определена позиция. Неговата цел е да удостовери специалните възможности на учители в средното образование, назначени на обикновена позиция, чийто клас включва ученици с увреждания и съответният учител подпомага обучението на тези ученици с подкрепа. Специалностите се изразяват в подготовка за оказване на училищна и обучителна помощ, съответно за ученици, които са:

- глухоними или с увреден слух;
- незрящи или с увредено зрение;
- със сериозен двигателен дефект или разстройство на здравето;
- с големи нарушения в познавателните функции;
- в общи или професионални училищни институции и служби.

Учителите в началното и средното училище участват в курсове, като изпълняват задълженията си и посещават в център за обучение различни обучителни сесии. Курсът на обучение е разделен на няколко сесии през първите две тримесечия на учебната година. По време на обучението си в клас с учениците, учителите са наблюдавани и подпомагани от квалифицирани инспектори и от центрове за обучение.

Обучението се организира от Националния висш институт за обучение и изследване в образованието на младите хора с увреждания и адаптирано образование, от регионалните центрове за адаптирано училище и образование на

ученици с увреждания или от някои университети.

Национална инициатива за обучителни модули

Обучителните модули с продължителност от 25 до 50 часа са организирани в рамките на продължаващото обучение и целевата им група са учители, вече получили сертификат САРА-SH или ЗСА-CH. Това са допълнителни обучителни курсове. Целта им е да се задълбочат и развият знанията и професионалните възможности на учителите и/или да се подпомогне тяхната способност да се адаптират към различни учебни ситуации. Съдържанието на курсовете отговаря на новите проблеми и подкрепа за изпълнението на националната политика за насоки в областта на адаптираното учене, фокусирани върху различни аспекти.

Следователно темите варират от година на година в зависимост от нуждите и приоритетите.

Някои от тези модули са достъпни за неспециализирани учители, които се сблъскват с особени типове интеграционни проблеми, както и за психолози, работещи в консултативното ориентиране или като образователни съветници.

Училищни психолози

В рамките на специализираната мрежа за ученици с образователни трудности училищните психолози допринасят чрез подкрепа при превенцията на затрудненията в ученето, в развитието на образователни проекти за училището; в проектирането, изпълнението и оценката на оказаната помощ на тези ученици.

Училищните психолози трябва да имат бакалавърска степен по психология и да са работили 3 години като преподава-

тели, преди да започнат обучението си, което завършва с диплома за училищен психолог. Обучителните курсове се провеждат в редица утвърдени университетски институти за учителско обучение.

Образователни асистенти/училищни болногледачи и помощник-възпитатели

От началото на 2003 учебна година учениците със сериозно ограничена самостоятелност се подкрепят индивидуално в обикновени училищни класове или колективно, в училищно интегрирани класове и интегрирани учебни единици. В двата случая те получават помощ от образователни асистенти/училищни болногледачи. Кандидатите за подобна длъжност получават адаптивно обучение и допълнителен обучителен модул.

Директори на адаптивни и специализирани образователни институции

За такава длъжност са необходими две дипломи:

- Диплома за директор на адаптирана и специализирана образователна институция. Кандидатите са от редиците на училищата, образованието, ориентирането или управленския персонал към Министерството на образованието. Те могат да участват в 1-годишен курс на обучение, провеждан в Националния висш институт за обучение и изследване в образованието на младите хора с увреждания и адаптирано образование.
- Сертификат за професионална компетентност за позицията на директор на институция или учреждение за социално включване, организиран от Министерството на социалните грижи. Такава диплома могат да получат определени категории персонал с опит в медико-образователни и социално-образователни

институции. Има задължително обучение за кандидатите, предоставяно от между-регионалните центрове, одобрени от Националното училище за обществено здраве в Рен, което е отговорно за провеждането на изпита.

Инспектори към Министерството на образованието

Набират се преди всичко от средите на учителите. Могат да отговарят само за определени ученици в специфична област. Посещават 8-седмичен обучителен курс, организиран от Националния висш институт за обучение и изследване в образованието на младите хора с увреждания и адаптирано образование.

СЛОВЕНИЯ

Образователните изисквания за преподаване на всички възрастови нива в образованието и обучението се регулира от законодателството, иницирано от министъра на образованието и спорта. Същото е валидно за децата със специални образователни потребности и за специалистите, които участват с консултативна работа в предучилищните институции, началните и средните училища (психолози, педагози, социални работници).

Учителите могат да получат необходимото им образование и обучение в трите държавни университета. Факултетите в Любляна, Марибор и Копер обучават кадри за предучилищно ниво на образованието, учители по предмети и специалисти в областта на включващото образование и обучение на деца със специални образователни потребности, включително с недостатъци и нарушения на зрение, слух, говор и език, както и изоставащи в отделни области на обучението, с емоционални и поведенчески затруднения. Целта е да се обучат бъдещите учители за качествено изпълнение на

програми, на включващо образование и рехабилитация, като им се предостави възможност да работят с хора, които имат специфични потребности в различни ситуации на работното място.

В допълнение към редовното обучение, факултетът предлага:

- програма за продължаващо образование и обучение за работа с избрани групи деца със специални потребности;
- програма за продължаващо образование за подкрепа на деца и младежи с образователни и психо-социални затруднения.

В тези програми учители в предучилищното и началното образование надграждат своето професионално образование със специализирани знания и опит, които са предимно с практическа насоченост.

Учителите в предучилищното и началното образование могат да получат допълнителни практически познания за работа с деца със специални потребности в рамките на програми за продължаващо образование и обучение, разработвани ежегодно от Националния институт по образование.

ФИНЛАНДИЯ

Учители в предучилищно образование

Персоналът за обучение в центрове за дневна грижа трябва да разполага с бакалавърска степен от университет, политехника или с квалификация след средно професионално образование. В допълнение, тези служители могат да се подпомагат от други специалисти по детска грижа със съответните професионални квалификации от втория етап на средното образование.

Учители на деца със специални образователни потребности

Обучението на деца със специални образователни потребности се осъществява от специални учители в детските градини. В общото образование обучението на такива деца се осъществява почасово от специалисти. Учителите за специални образователни потребности работят в общите и специални професионални институции. Специалните образователни потребности може да се изучават като основна специалност. Учителите могат да се квалифицират като специални педагози в детска градина, учители по специални образователни потребности и учители по специални образователни потребности на определен курс.

В допълнение към учителите по специални образователни потребности, образователните институции наемат също асистенти по: специални потребности, образователна ориентация, служители за подпомагане в училище, психолози, лекари, детски и ученически съветници и различни терапевти.

Департаментите за учителско образование, центрoвете за продължаващо образование към университетите и Националният съвет по образование осигуряват на учителите възможности за допълнително и продължаващо обучение всяка година.

ХОЛАНДИЯ

Получаването на обща квалификация за преподаване е 4 години. Началните учители се обучават във висши образователни институции, за да преподават по всички предмети от учебната програма, но също така и по един специален предмет. Първоначалното обучение на учителите включва въведение в образованието на деца със специални потребности.

Студентите могат да бъдат приети в колежи за начални учители със сертификат за завършено средно училище или с диплома за професия. Поради ниските резултати на обучаваните за учители студенти, през първата година на обучението им отскоро е въведен задължителен тест по математика и език. Провал на теста означава, че те не могат да продължат в следващата година на програмата.

Друга инициатива, свързана с началните учители, е започването на академичен курс по обучение. За да мотивират студентите с амбиции да влязат в преподавателския състав и да повишат академичния му потенциал, е въведен курс за начални учители на академично ниво.

Мнозинството от специалните учители се обучават 2 години задочно. Курсът включва теория и практика. Има няколко специални области, включително зрителни увреждания, поведенчески проблеми, умствени увреждания, лечебно обучение и перипатетично обучение. Маркар и да не е задължително, голям брой от учителите в общото образование имат сертификат за специално образование.

По отношение на средното образование съществуват две форми на учителски квалификации:

- В първия етап на средното образование, т. нар. „втора степен на учителска квалификация“ позволява преподаване през първите три години на средното и в цялото средно професионално образование. Курсът на обучение се осъществява от висши образователни институции.

- Пълна квалификация, т. нар. „първа степен на учителска квалификация“ позволява преподаване във всички нива на средното образование. Обучението се осъществява във висшите образователни институции и университетите. Курсовете във висшите образователни институции са по общи предмети,

изкуство, техника и агрикултура. Студентите специализират по един предмет. В университетите курсовете се предлагат за висшисти с магистърска степен. Студентите могат да посещават следдипломен курс по учителско обучение и да го започнат още преди да се дипломират. Достъпни са курсове по всички предмети, включени в учебната програма за средно образование.

От август 2006 г. в Холандия е въведена обща рамка за учителска компетентност. Училищата се задължават да разполагат с компетентен персонал, на който да се предостави възможност да поддържа своите компетентности на високо ниво и да ги подобрява. Колежите за обучение на учители използват тези компетенции като насоки при подготовката на своите образователни програми.

Има три версии на необходимите компетенции, съответно за:

- учители в началното образование;
- учители в средното и професионалното образование;
- учители в последните два класа на средното образование и последните три класа на предуниверситетското образование.

Разликите между трите версии са малки. За всички холандски учители са задължителни някои базови компетенции. Определени са четири професионални роли за учителите:

- междуличностна;
- педагогическа;
- организационна;
- експертна, в областта на предмета и методите на преподаване.

Учителите изпълняват тези професионални роли в четири различни типа ситуации, свързани с работа с:

- учениците;
- колегите;

- училищната работна среда;
- себе си (има се предвид собствено-то им професионално развитие).

Предвидена е възможност и за обучение без откъсване от работата въз основа на „Споразумение относно професионализацията и подкрепата на персонала в началното и средното образование съзаетите в образователния сектор и асоциацията на работодателите“. Това споразумение е насочено най-вече към разширяване на възможностите за продължаващо обучение на учители и персонал в училище.

ЧЕХИЯ

Закон за образователния персонал, влязъл в сила на 1 януари 2005 г., определя категориите образователен персонал и общите условия за изпълнение на тяхната работа. В закона е постановен и необходимият образователен ценз, регулирано е по-нататъшното обучение на учителите и другите специалисти в сферата на образованието. Посочено е изискването, че за учител е необходимо предимно университетско образование.

Повечето програми са за магистърска степен и обучението се извършва в университети. Отговорността за съдържанието и организацията на обучението е изцяло на отделните университети. Всеки факултет, подготвящ учители, има право да определи съдържанието и организацията на обучението, включително програмите, правилниците за обучение и оценяване, изискванията за прием, полагане на изпити за завършване и т. н. Министерството на образованието, младежта и спорта само формулира ключовите компетентности за учителите. Отговорност за качеството на университетското образование има и Акредитационната комисия, която е един от органите, извършващ сравнителна оценка на опре-

делена област на обучение във всички факултети по образование.

Моделът за обучение на учители във факултетите по образование се изразява най-вече в интегрирането на теоретични и практически аспекти. В допълнение към традиционните методи (лекции, семинари) се прилагат и различни теоретични методи, обучение чрез практически упражнения, уъркшопи и т. н.

Няма унифицирана задължителна програма за обучение на учители във висшите образователни институции, но определени компоненти винаги присъстват: общо предметно обучение, психология, педагогика, дидактика и педагогическо практическо обучение. Хорариумът по тези предмети може да варира. Делът им в обучението зависи от областта на специализация на учителя. Темите, свързани с управлението и администрацията, са по-добре представени в учебните програми за обучение на училищни ръководители.

Практическото обучение присъства в цялата програма: на блокове от по една или две седмици или дългосрочно, по един ден седмично в училище за определен срок. Към края на обучението си студентите имат 6-седмична учителска практика. Няма преходен период между обучението и назначаването за учител.

В Закона за образователния персонал са определени и необходимите квалификации на учителите, работещи с деца със специални потребности. Изисква се университетско обучение за учител в специално образование или допълнително университетско обучение по специално образование.

Всички университетски програми за обучение на учители включват модули за обучение на деца със специални потребности.

Учителите имат право на по-нататъшно образование и обучение на работното място. Министерството осигурява финансова подкрепа за покриване на част от разходите, свързани с обучението на работното място и по-нататъшно обучение на учителите в курсове, одобрени с министерско решение.

ШВЕЦИЯ

Съгласно правителствено постановление, одобрено от парламента през април 2010 г. (Govt. Bill 2009/10:89), образователните степени „бакалавър“ и „магистър“ в образованието се заменят с четири професионални степени, съответно за: предучилищно, начално, предметно и професионално образование. Изискването за специален орган, отговарящ за образованието на учителите, е отменено. Новите степени въвеждат по-голяма яснота по отношение на трите компонента в образованието на учителите:

- обучение по предмета на преподаване (30 кредита);
- стаж в училище (30 кредита);
- общообразователно ядро (60 кредита).

Постановено е, че 60 кредита са еквивалентни на едногодишно редовно обучение.

Образователна степен за предучилищно образование

Включва 210 кредита. Програмата е ориентирана към работа в предучилищното образование. Кандидатите за учители придобиват знания и умения, необходими за обучението на най-малките деца, включително много солидни познания по четене, писане и базови математически умения.

Образователна степен за начално образование

Тази степен позволява три специализации:

- Работа в предучилищен клас и в 1. – 3. година от задължителното образование. Необходими са 240 кредита. Програмата предоставя на учителя широк спектър от знания, необходими за развитието на учениците и преподаването на повечето предмети. Преподавателските умения са насочени към развитието на четене, писане и формирането на задълбочени познания в областта на математиката у учениците.

- В 4. – 6. година от задължителното образование. Необходими са 240 кредита. Изискванията за широк кръгзор и задълбочени познания са значително по-високи. Освен задължителните знания по шведски, математика и английски език, учениците имат право на избор между социални предмети, природонаучни дисциплини и технологии и един или повече практически или художествени предмети.

- Извънучилищни дейности към началното образование (центрове за забавление, които се грижат за децата преди и след училище и през почивните дни). Получава се при натрупани 180 кредита. Фокусът на програмата е предимно в областта на извънучилищното преподаване с един или повече практически или художествени предмети.

Образователна степен за предметно образование

Има две специализации:

- Предметно образование в 7. – 9. година на задължителното образование. Необходими са 270 кредита, от които 195 трябва да са по съответния предмет. Тази специализация осигурява на учителите умения за преподаване на три предмета. Има възможност за ограничен брой от предметни комбинации, така че да се отговори на нуждите на образователната система и да се увеличи пригодността на

учителите за заетост.

- Предметно образование, насочено към горните класове на средните училища. Необходими са 300 или 330 кредита, от които 225 или 255 по самия предмет, в зависимост от избраните предмети. Специализацията осигурява необходимите умения на учителите за преподаване на две дисциплини. Предвидени са редица комбинации, които отговарят на нуждите на образователната система и увеличават пригодността на учителите за заетост.

Образователна степен за професионално образование

Получаването на степен изисква събирането на 90 кредита. Има определени изисквания за допустимост в програмата, свързани с наличието на предварителни знания. Предвидена е гъвкавост по отношение на времето и мястото на обучение. Има различни пътища за придобиване на правоспособност в общото и в предучилищното образование.

За тези учители, които имат достатъчно познания по най-малко един предмет, програмата за допълнително обучение води до придобиване на правоспособност (при събрани 90 кредита).

Източник:

Teacher training – basic and specialist teacher training
<https://www.european-agency.org/country-information/>

От 2007 г. програмата за допълнително обучение се предлага от висшите образователни институции на учители с квалификация, получена в чужбина, за да им се предостави възможност да се включат в шведската училищна система.

Понеже понастоящем има много учители, преподаващи предмети, за които нямат професионална квалификация, правителството инициира образователна програма за неквалифицирани учители. Чрез нея висшите образователни институции могат да валидират предишно професионално обучение и да предлагат индивидуализирани образователни програми, които дават възможност на участниците в тях да отговорят на изискванията за получаване на степен в областта на образованието или в някоя от новите професионални степени.

Образователна степен за специални образователни потребности

Дипломата за квалификация по специални образователни потребности включва специализации за работа при слухови увреждания, зрителни нарушения, сериозни езикови увреждания и трудности в обучението.

Й. Илиев

**РЕЗУЛТАТИ И ИЗВОДИ НА РАБОТНАТА ГРУПА ЗА УЧИЛИЩНАТА ПОЛИТИКА КЪМ
ГЕНЕРАЛНА ДИРЕКЦИЯ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И КУЛТУРА НА ЕК**

**„Първоначално образование и обучение на педагогическите кадри в Европа:
общ преглед на политиката“ (2014)**

Очертаване на насоките

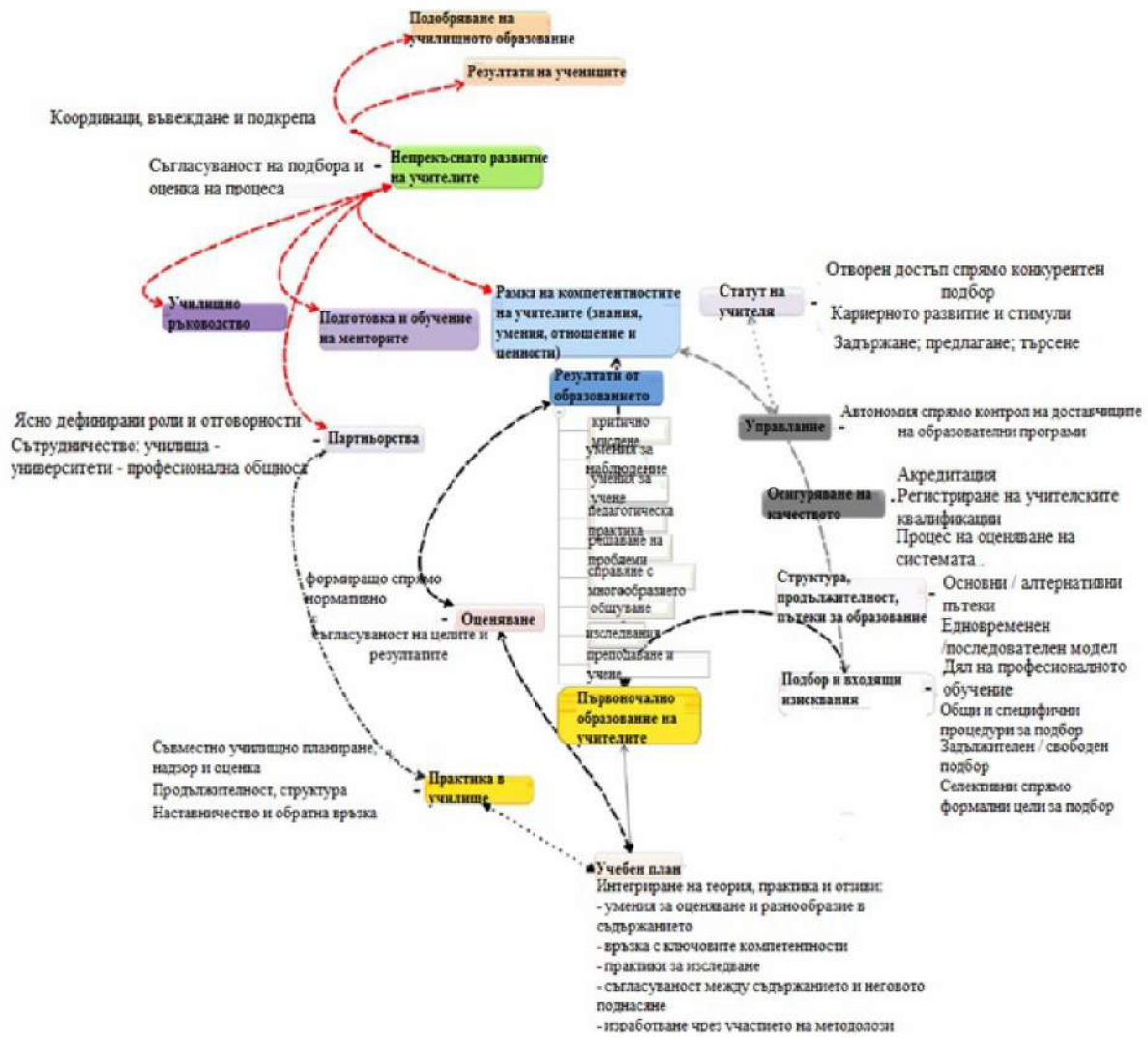
В таблицата са очертани приоритетите и повтарящите се проблеми в първоначалното образование и обучение на педагогическите кадри (ПООПК), свързано с ролите, отговорностите и стратегиите за ефективно прилагане на политиките и тяхното развитие.

Приоритети на политиката	Повтарящи се проблеми в страните членки
<ul style="list-style-type: none"> • ясни референтни рамки за подбор при подготовката на учителите, с основни изисквания за компетентност на различните етапи, обвързани с приоритетите на образованието; • привличане на по-широк и разнообразен набор от кандидати за учители – напр. чрез гъвкави входно-изходни пътища при подготовката; • ефективни механизми за (пре)ориентация и подкрепа в процеса на непрекъснатото обучение на педагогическите специалисти; • тясна връзка между университетите/образователните институции и училищата (с двустранен поток на обмяна на опит и знания за учене и преподаване). 	<ul style="list-style-type: none"> • липса на споделени, ясни и ефективни индикатори на знанията, уменията и отношението на кандидатите за придобиване на учителска квалификация; • отсъствие на подбор/неправилен подбор на кандидати за прием в програми за ПООПК; • подбор, насочен към академичните изисквания (без отчитане на професионалните нагласи); • подбор, насочен само към най-основните етапи на обучението; • разминаване между търсене и предлагане (липса/излишък на кандидати за ПООПК), проблеми със задържането на студенти в това направление; • неясно кариерно развитие и спад в престижа на професията (липса на професионални стимули и подходящи условия на труд; дисбаланс във възрастовия профил).

Приоритети на политиката	Повтарящи се проблеми в страните членки
<ul style="list-style-type: none"> • последователно прилагане на рамката на компетентност при непрекъснатото обучение на учителите, с акцент върху техните потребности, подобряването на училищната среда и резултатите на учениците; • единомислие между заинтересованите страни по отношение на ключовите компетентности на учителите, започвайки с основните/прагови компетентности (като напр. резултати от ученето в ПООПК); • съгласувани и реалистични механизми за оценка на учителите, споделени от училищата и университетите/образователните институции (свързване на целите на ПООПК, резултатите, критериите за оценка и възможностите за обучение); • ясно дефиниране на ключовите критерии за оценка, механизмите на ПООПК, подкрепата и ориентацията, предоставени на младите педагози в началото на трудовата им дейност, и на откриването на възможности за кариерното им развитие; • формиране на широкообхватна политика за ПООПК, ориентирана към непрекъснатост на процеса на подготовка и усъвършенстване на педагогическите кадри. 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинираните в законодателството компетентности на педагогическите кадри остават само на хартия; • различия и несъгласуваност в ПООПК, в подкрепата и ориентацията и в кариерното развитие на учителите; • разпокъсаност на отговорностите и ролите в непрекъснатия процес на подготовка и усъвършенстване на педагогическите кадри; • многообразие на профилите, подготовката, координацията и ангажираността; • незадоволителна професионална/академична мобилност на преподавателите от университетите/образователните институции и слабо привличане на специалисти от чужбина.

<ul style="list-style-type: none"> • контрол на качеството на ПООПК с акцент върху: <ul style="list-style-type: none"> о резултатите от ПООПК (основни изисквания за компетентността на учителите); о ключови характеристики на учебната програма по ПООПК: <ul style="list-style-type: none"> - интегриране на различни области; - изследвания върху практиката; - рефлексивна практика; - внедряване на информационни и комуникационни технологии; - приобщаване; - предоставяне на разнообразни програми за обучение. о организация на ПООПК: <ul style="list-style-type: none"> - продължителност на практиката в училище; - наставничество; - училищни партньорства, с ясни роли и отговорности; - подбор на университетските преподаватели и професионалното им развитие. • цялостна система за осигуряване на качеството и подобряване на образованието чрез: <ul style="list-style-type: none"> о постоянен контрол, обвързващ вътрешната и външната оценка на качеството на университетите/образователните институции, предлагащи ПООПК; о гъвкави критерии, които отговарят на потребностите и изискванията на заинтересованите страни; о връзка между учители, училище и оценка на системата (цели и резултати); о привеждане в съответствие на основната оценка с ролите и процесите на различни нива (министерство, университети/образователни институции, училищни ръководства, учители, университетски преподаватели); о целенасочена подготовка/обучение на училищните директори и университетските преподаватели за оценяване и наблюдение на практиката на студентите в училищата. 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинираните в законодателството компетентности на педагогическите кадри остават само на хартия; • различия и несъгласуваност в ПООПК, в подкрепата и ориентацията и в кариерното развитие на учителите; • разпокъсаност на отговорностите и ролите в непрекъснатия процес на подготовка и усъвършенстване на педагогическите кадри; • многообразие на профилите, подготовката, координацията и ангажираността; • незадоволителна професионална/академична мобилност на преподавателите от университетите/образователните институции и слабо привличане на специалисти от чужбина.
--	--

Интелектуална карта на системния подход към първоначалното образование и обучение на педагогическите кадри и връзката му с други подсистеми: училищно образование, осигуряване на качеството и управление

Източник:

EK, Directorate-General for Education and Culture, Working Group on Schools Policy

“Initial teacher education in Europe: an overview of policy issues”

http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/documents/initial-teacher-education_en.pdf

В. Лозанова

КОД НА СТРАНИТЕ

КОД	СТРАНА	КОД	СТРАНА
AT	Австрия	LV	Латвия
UK-ENG	Великобритания (Англия)	LT	Литва
UK-NIR	Великобритания (Северна Ирландия)	LU	Люксембург
UK-WLS	Великобритания (Уелс)	MT	Малта
UK-SCT	Великобритания (Шотландия)	PL	Полша
BE	Белгия	PT	Португалия
BE de	Белгия (Германска общност)	RO	Румъния
BE nl	Белгия (Фламандска общност)	SK	Словакия
BE fr	Белгия (Френска общност)	SI	Словения
BG	България	TR	Турция
DE	Германия	HU	Унгария
EL	Гърция	FI	Финландия
DK	Дания	FR	Франция
EE	Естония	NL	Холандия
IE	Ирландия	CZ	Чехия
ES	Испания	CH	Швейцария
IT	Италия	SE	Швеция
CY	Кипър		

EFTA/EEA countries Трите държави от Европейската зона за свободна търговия (ЕФТА), част от Европейското икономическо пространство

- IS** Исландия
- LI** Лихтенщайн
- NO** Норвегия